

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДРОГОБИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

РОМАНЧУК ОЛЬГА ВАСИЛІВНА

УДК 37.015:796.071.4[796.035-053.6(436)(043)

**ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ
ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТУ
ДО ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З ДІТЬМИ І МОЛОДДЮ
В АВСТРІЇ (XX – поч. XXI ст.)**

13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора педагогічних наук

Дрогобич – 2020

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано у Дрогобицькому державному педагогічному університеті імені Івана Франка, Міністерство освіти і науки України

Науковий консультант: доктор педагогічних наук, професор,
Лук'янченко Микола Іванович,
Дрогобицький державний педагогічний
університет імені Івана Франка,
навчально-науковий інститут
фізичної культури і здоров'я, директор.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Ажиппо Олександр Юрійович,
Харківська державна академія
фізичної культури, ректор;

доктор педагогічних наук, професор
Белікова Наталія Олександрівна,
Східноєвропейський національний
університет імені Лесі Українки, кафедра теорії
фізичного виховання та рекреації, завідувач;

доктор педагогічних наук, професор
Федчишин Надія Орестівна,
ДВНЗ «Тернопільський національний
медичний університет ім. І. Я. Горбачевського»,
кафедра іноземних мов, завідувач.

Захист дисертації відбудеться 24 вересня 2020 року о 10.00 год. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 36.053.01 у Дрогобицькому державному педагогічному університеті імені Івана Франка за адресою:
вул. Івана Франка, 24, 2 пов., к. 20, м. Дрогобич, Львівська обл., 82100

З дисертацією можна ознайомитися на сайті <http://dspu.edu.ua/science/spec-rady/general-padagogics/disertations/> та в бібліотеці Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка за адресою:
вул. Лесі Українки, 2, м. Дрогобич, Львівська обл., 82100

Автореферат розіслано 21 серпня 2020 року.

**Учений секретар
спеціалізованої вченої ради**

М. Д. Галів

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Розвиток української держави на сучасному етапі, постійні зміни у соціально-економічному, політичному, культурному, духовному житті суспільства потребують кваліфікованих, компетентних, конкурентноздатних фахівців різних напрямів. Це вимагає постійного вдосконалення та модернізації системи освіти всіх рівнів. Винятково затребуваною є галузь фізичної культури і спорту, яка покликана забезпечити належний стан здоров'я населення усіх вікових груп, зокрема дітей та молоді, як запоруки майбутньої здорової нації.

Формування та розвиток національної системи фізичного виховання, перехід до ефективніших форм фізкультурно-оздоровчої й спортивної роботи з дітьми і молоддю зумовлює необхідність оновлення змісту та пошуку ефективних форм, засобів, методів підготовки педагогічних кадрів у сфері фізичної культури і спорту, що задекларовано в низці програмно-нормативних документів (Н. Степанченко, 2017). Зокрема, у концептуальних положеннях щодо змісту й організації професійної підготовки майбутніх фахівців із фізичної культури і спорту в закладах вищої освіти, які ґрунтуються на засадах законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», Державної національної програми «Освіта» (Україна ХХІ століття), Національної доктрини розвитку освіти, Болонської декларації, засадничих документах Європейського Союзу, рекомендаціях ЮНЕСКО, наголошено на необхідності фундаменталізації, диверсифікації професійної підготовки таких фахівців, забезпечення її доступності, відкритості, гуманістичної спрямованості тощо. На важливості розроблення і впровадження нових, науково обґрунтованих підходів до прогнозування та задоволення реальних потреб суспільства в якісному кадровому забезпеченні акцентовано також у Національній доктрині розвитку фізичної культури і спорту.

Окреслені виклики в умовах сьогодення сприяли посиленню інтересу науковців до розв'язання проблеми підготовки фахівців фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності з дітьми та молоддю. Так, особливості професійного становлення фахівців фізичного виховання і спорту досліджували О. Ажиппо, Н. Белікова, М. Данилевич, В. Видрін, Р. Клопов, Т. Круцевич, Р. Карпюк, Б. Курдюков, Л. Лубишева, В. Магін, С. Мединський, Н. Москаленко, Є. Приступа, Л. Сущенко, С. Хазова та ін. Філософські засади становлення вчителя нової генерації загалом обґрунтовано в роботах В. Андрущенка, Г. Васяновича, О. Гончаренка, М. Євтуха, І. Зяюна, В. Лутая, В. Кременя, Н. Кузьміної, Н. Ничкало, І. Підласого, О. Пехоти, С. Сисоєвої, Н. Скотної, В. Скотного та ін. Проблеми професійної підготовки вчителів фізичної культури у системі вищої освіти розробляли М. Віленський, Л. Демінська, П. Джуринський, Л. Іванова, Л. Матвеев, Н. Степанченко, О. Тимошенко, А. Цьось, Б. Шиян та ін. Попри наявність низки досліджень, проблема підвищення ефективності професійної підготовки фахівців фізичного виховання

і спорту до педагогічної діяльності з дітьми та молоддю зберігає актуальність, що засвідчують такі суперечності:

- між потребою держави в гармонійному всебічному розвитку громадян, навчання дітей і молоді здоров'язберезувальних технологій і недостатньою якістю кадрового забезпечення цієї сфери діяльності;
- між затребуваністю у суспільстві компетентних педагогів, спроможних аналізувати сучасні освітні реалії, організувати процес фізичного виховання дітей і молоді з урахуванням новітніх здобутків у цій царині, та невідповідним ступенем професійної майстерності фахівців фізичного виховання і спорту;
- між необхідністю реалізації нових підходів до фізичного виховання підростаючих поколінь, якісного провадження педагогічної діяльності, ґрунтуючись на парадигмальних змінах у системі освіти, прогресивних досягненнях галузі фізичної культури і спорту й усталеною системою підготовки кадрів із дещо застарілими вузькофункціональними підходами, імперативними методами і технологіями;
- між вимогами освітньої галузі щодо посилення проєктивності, особистісно-творчої ініціативності в діяльності фахівців фізичного виховання і спорту та нерозробленістю теоретичних й методологічних засад освіти педагогічних кадрів цього профілю на основі кращих вітчизняних традицій, світових тенденцій, стандартів;
- між необхідністю інтеграції системи професійної підготовки кадрів із фізичного виховання і спорту у міжнародний освітній простір, потребою педагогічної науки й практики в урахуванні відповідного світового досвіду та недостатнім його вивченням, узагальненням у вітчизняній педагогічній науці;
- між наявністю прогресивного світового досвіду підготовки фахівців фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності з дітьми й молоддю та його епізодичним застосуванням у закладах освіти України.

Подолання наведених суперечностей передбачає реформування професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту в закладах освіти України для забезпечення високої конкурентоспроможності випускників. В умовах активного пошуку шляхів модернізації вітчизняної системи професійної освіти таких спеціалістів доцільним вважаємо звернення до зарубіжного досвіду в цій царині. Особливу увагу привертає система підготовки кадрів із фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності з дітьми й молоддю в Австрії. Для оптимальної реалізації пріоритетних завдань держави і суспільства у цій країні розбудовано систему професійної підготовки кадрового забезпечення галузі фізичного виховання підростаючих поколінь, яка відповідає чинній структурі системи шкільництва, реальним практичним потребам фізичного виховання і спорту, навчання дітей та молоді засобів, способів збереження й зміцнення здоров'я.

Професійній підготовці фахівців фізичного виховання та спорту до педагогічної діяльності з дітьми і молоддю в Австрії надається належна увага науковців, свідченням чого є системні дослідження різноманітних

аспектів професійної освіти фізкультурних кадрів, зокрема особливостей становлення системи професійної підготовки педагогів з фізичного виховання і спорту Австрії в історичній ретроспективі (В. Брецінка (W. Brezinka), М. Крюгер (M. Krüger), Р. Мюльнер (R. Müllner), Г. Гроль (H. Groll), Е. Нідерман (E. Niedermann), Г. Штромаєр (H. Strohmayer) та ін.; теоретичних основ професійної освіти фахівців фізичного виховання і спорту в Австрії (Г. Альтенбергер (H. Altenberger), Ф. Едер (F. Eder), К. Граєр (K. Greier), Г. Гроль (H. Groll), Ш. Грьосінг (St. Gröbning), К. Кляйнер (K. Kleiner), Л. Новаг (L. Nowag), М. Шратц (M. Schratz), Г. Штрайхер (H. Streicher); структурно-організаційних і методичних засад австрійської системи підготовки фахівців фізичного виховання і спорту (Г. Гайнтель (G. Heintel), А. Готц (A. Hotz), Ш. Грьосінг (St. Gröbning), Ф. Фетц (F. Fetz), Д. Фішер (D. Fischer) та ін.).

Водночас аналіз науково-педагогічних джерел засвідчив, що система професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності з дітьми та молоддю в Австрії, яка має глибокі традиції та велику науково-практичну цінність, не була предметом спеціального дослідження в Україні. З огляду на актуальність цієї проблеми та її недостатню розробленість із позицій сучасної української історико-педагогічної науки обрано тему дослідження **«Теоретико-методологічні основи підготовки фахівців фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності з дітьми і молоддю в Австрії (XX – поч. XXI ст.)»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тема дисертаційного дослідження входить до плану науково-дослідницької роботи кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка як складник комплексної наукової проблеми «Формування цінностей особистості в європейському освітньому просторі: теорія та практика» (номер державної реєстрації 0113U001233). Тему дисертації затверджено на засіданні вченої ради Львівського державного університету фізичної культури (протокол № 8 від 19 квітня 2016 р.). Окрім того, тему дисертації затверджено на засіданні вченої ради Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (протокол № 17 від 19 жовтня 2017 р.).

Мета дослідження полягає в аналізі теоретичних і методологічних засад професійної підготовки фахівців фізичного виховання та спорту до педагогічної діяльності з дітьми і молоддю в Австрії впродовж XX – початку XXI ст. для виокремлення прогресивних ідей та запровадження їх у вітчизняний освітній простір.

Завдання дослідження:

1. З'ясувати ступінь дослідженості теми в історіографії та визначити методологічні й термінологічні засади дисертаційної роботи.
2. Розкрити особливості становлення системи професійної освіти фахівців фізичного виховання в Австрії досліджуваного періоду та обґрунтувати періодизацію її розвитку.

3. Охарактеризувати концептуальні засади, законодавчу базу і нормативне забезпечення системи професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту в Австрії.
4. Проаналізувати зміст та визначити особливості професійної підготовки кадрового забезпечення сфери фізичного виховання і спорту в Австрії.
5. Здійснити компаративний аналіз підготовки педагогічних кадрів із фізичного виховання і спорту в Австрії та Україні.
6. Окреслити перспективи модернізації професійної освіти фахівців фізичного виховання і спорту в Україні в контексті австрійського досвіду в цій сфері.

Об'єкт дослідження – підготовка фахівців фізичного виховання і спорту в Австрії.

Предмет дослідження – теорія та практика підготовки фахівців у сфері фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності з дітьми і молоддю в Австрії (XX – поч. XXI ст.).

Хронологічні межі дослідження. Нижня хронологічна межа – початок XX ст. – зумовлена остаточним утвердженням обов'язкового характеру фізичного виховання як навчальної дисципліни для усіх типів шкіл Австрії та, в результаті цього, нормативно-правовим закріпленням професійної підготовки вчителів фізичного виховання у системі вищої освіти цієї країни (Постанова Міністерства культури та освіти від 30 жовтня 1913 р.). Верхня хронологічна межа – початок XXI ст. – визначена впровадженням якісно нових підходів до професійної підготовки педагогічних кадрів із фізичного виховання та спорту в Австрії, оновленням її концептуальних, законодавчих, програмно-нормативних засад (Концепція «Нова педагогічна освіта – майбутнє педагогічних професій», 2010 р., Федеральний рамковий закон про педагогічну освіту, 2013 р.).

Концепція дослідження. Система професійної підготовки кадрів фізкультурно-спортивного профілю до педагогічної діяльності з дітьми і молоддю в Австрії вирізняється інноваційністю, відповідністю сучасним світовим стандартам професійної педагогічної освіти, спрямованістю на впровадження новітніх здобутків педагогічної науки, спорту у процес освіти фахівців із фізичного виховання. Вона інтегрує положення та ідеї методологічних підходів до освіти – культурологічного, аксіологічного, особистісно-орієнтованого, компетентнісного, діяльнісного, практико-орієнтованого, які втілюють у собі принципи гуманізації, фундаменталізації, професіоналізації системи підготовки та слугують основою її неперервної модернізації, забезпечення високого рівня якості.

Функціонування австрійської системи професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту забезпечується цілеспрямованою підтримкою держави, послідовною освітньою політикою, продуманими реформами. Концептуальні положення і підходи, які стали підґрунтям її нормативної бази, зафіксовано у законодавчих документах, а саме: законах «Про школи професійної підготовки фахівців з фізичного виховання і

вчителів спорту», «Про організацію вищих педагогічних шкіл та напрямів підготовки», «Про організацію університетів та напрямів підготовки».

Проблему підготовки фахівців фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності з дітьми і молоддю ми досліджували як інтегроване суспільне явище, на яке впливає низка чинників, зокрема політична й економічна ситуація, соціально-культурний розвиток країни, осмислення важливості і сутності організованої рухової активності, її усвідомлення як фактора збереження, зміцнення здоров'я та розвитку підростаючого покоління, а відтак і необхідності розбудови системи професійної підготовки педагогічних кадрів цього профілю.

Концепція дослідження полягає у ґрунтовному аналізі особливостей зародження, формування й функціонування системи підготовки фахівців фізичного виховання та спорту в Австрії на різних історичних етапах, виокремленні чинників впливу, прогресивних ідей та надбань, проведенні компаративного аналізу для імплементації його результатів в український освітній простір.

Методологія дослідження базується на провідних концептуальних положеннях історичних, педагогічних, філософських, культурологічних наук, що детерміновано особливостями проведення історико-педагогічних розвідок. Структуру методології нашого дослідження представлено такими основними науковими підходами: синергетичним, аксіологічним, культурологічним, історичним, системним, компетентнісним, компаративним, міждисциплінарним, прогностичним. Використання такої сукупності методологічних підходів зумовлене їх здатністю доповнювати один одного, що розширює можливості розв'язання поставлених завдань. Результативність дослідження австрійської системи професійної освіти педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю забезпечується неухильним дотриманням низки засадничих принципів: науковості, об'єктивності, історизму, комплексності, системності, суперечливості педагогічного досвіду. Застосування зазначених дослідницьких підходів і принципів дало змогу здійснити багатопланове, багаторівневе вивчення австрійського досвіду професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту для його проєкції на вітчизняну систему освіти цього профілю, забезпечило належну методологічно-інструментальну базу дослідження та сприяло отриманню об'єктивних наукових результатів.

Теоретичну основу дисертаційної роботи становлять: наукові положення та висновки філософії сучасної освіти (В. Андрущенко, В. Кремень, В. Лутай, Н. Скотна, В. Скотний та ін.); теоретико-методологічні основи неперервної професійної освіти та порівняльної педагогіки (Н. Абашкіна, Н. Ничкало, О. Матвієнко, А. Сбруева та ін.); ідеї та принципи методології історико-педагогічного й порівняльно-педагогічного дослідження (В. Кемінь, Т. Логвиненко, О. Локшина, А. Максименко, Н. Муқан, О. Невмержицька, Л. Оршанський, М. Пант'юк, Л. Пуховська, О. Сухомлинська, Н. Федчишин, М. Чепіль та ін.); засадничі положення теорії освітніх систем та їхнього розвитку (Т. Дмитренко, В. Кремень, В. Олійник

та ін.); сукупність загальнопедагогічних підходів до аналізу теорії і практики професійної освіти педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю (О. Ажиппо, Н. Белікова, В. Видрін, М. Данилевич, Р. Клопов, Р. Карпюк, Т. Круцевич, Б. Курдюков, М. Лук'янченко, В. Магін, Н. Москаленко, Є. Приступа, Л. Сущенко, С. Хазова); питання професійної підготовки вчителів фізичної культури у системі вищої освіти (Л. Ареф'єва, М. Віленський, П. Джуринський, Л. Демінська, Є. Захаріна, Л. Матвеев, О. Тимошенко, Б. Шиян, А. Цьось, В. Брецінка, К. Кляйнер, Г. Гайтель, С. Грьосінг, Р. Мюльнер, Г. Рекля та ін.).

У процесі написання дисертації вивчено праці австрійських учених Г. Альтенбергера (H. Altenberger), А. Боймлера (F. Bäumler), В. Брецінки (W. Brezinka), К. Гаульгофера (K. Gaulhofer), А. Готца (A. Hotz), К. Граера (K. Greier), Г. Гроля (H. Groll), Ш. Грьосінга (St. Größing), Г. Гайнтеля (G. Heintel), Ф. Едера (F. Eder), Е. Клінге (E. Klinge), Е. Кріка (E. Krick), К. Кляйнера (K. Kleiner), Х. Кралера (C. Kraler), В. Мільде (V. Milde), Р. Мюльнера (R. Müllner), Е. Нідермана (E. Niedermann), Л. Новара (L. Nowag), Г. Реклі (H. Recla), Ф. Фетца (F. Fetz), Ф. М. Фірталера (V. Vierthaler), Й. П. Франка (J. Frank), Д. Фішера (D. Fischer), М. Шратца (M. Schratz), Г. Штромаєра (H. Strohmeyer), М. Штрайхера (M. Streicher).

Відповідно до визначеної мети й завдань було використано сукупність загальнонаукових (аналіз, синтез, класифікація, порівняння, систематизація, узагальнення, індукція, дедукція) та педагогічних, історико-педагогічних **методів дослідження**, що дають можливість забезпечити обґрунтованість і достовірність наукових результатів, зокрема:

- пошуково-бібліографічний – для виявлення наявної джерельної бази з проблеми дослідження;
- інтерпретаторсько-аналітичний – для вивчення філософської, соціологічної, законодавчої, науково-педагогічної літератури з обраної теми;
- історико-генетичний – для розгляду австрійської системи професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту в історичній еволюції;
- контент-аналіз навчально-методичного забезпечення процесу професійної підготовки педагогічних кадрів з фізичного виховання і спорту в Австрії – для з'ясування специфіки її змісту й технологій;
- історико-порівняльний – для встановлення спільного й відмінного в процесі функціонування, реформування системи професійної підготовки кадрового забезпечення сфери фізичного виховання і спорту в Австрії та Україні;
- прогностичний – для окреслення перспектив застосування австрійського досвіду професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності з дітьми й молоддю в українському освітньому просторі.

Джерельну базу дисертації становить комплекс різноманітних за змістом і походженням документів та матеріалів, зокрема монографії, наукові статті, нормативні документи, педагогічна і навчально-методична

література з проблем теорії й практики професійної підготовки педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю в Австрії та Україні. Важливим складником стали також опубліковані документи, до яких належать організаційні статuti, правила, щорічні звіти австрійських закладів освіти, що здійснюють підготовку фахівців фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності з дітьми і молоддю.

Також були залучені матеріали фондів Австрійської національної бібліотеки, Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського, Державної науково-педагогічної бібліотеки ім. В. Сухомлинського, Національної парламентської бібліотеки України, Львівської національної наукової бібліотеки України ім. В. Стефаника, Львівської обласної науково-педагогічної бібліотеки.

Наукова новизна і теоретичне значення дослідження полягають у тому, що

уперше науково обґрунтовано теоретичні та методологічні основи підготовки фахівців фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності з дітьми та молоддю в Австрії (XX – поч. XXI ст.); *здійснено* системний аналіз теорії і практики професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту в Австрії; простежено генезу й обґрунтовано періодизацію становлення та розвитку системи підготовки фахівців фізичного виховання і спорту в Австрії;

з'ясовано ключові тенденції розвитку системи професійної підготовки кадрового забезпечення сфери фізичного виховання і спорту дітей та молоді Австрії упродовж XX – початку XXI ст.; *виявлено* характерні ознаки сучасної австрійської системи професійної освіти фахівців фізичного виховання і спорту, висвітлено її нормативно-правові, структурно-організаційні, змістові, методологічні, концептуальні основи; *визначено* головні досягнення Австрії у сфері забезпечення якісної підготовки таких фахівців до педагогічної діяльності з дітьми і молоддю й *обґрунтовано* доцільність їх застосування в українському освітньому просторі;

уточнено трактування стрижневих понять «майбутні фахівці фізичного виховання і спорту», «професійна підготовка фахівців фізичного виховання і спорту», «професійна компетентність фахівців фізичного виховання і спорту», «педагогічна діяльність фахівців фізичного виховання і спорту», «підготовка фахівців фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності»;

уточнено зміст підготовки фізкультурних фахівців у вітчизняних закладах профільної середньої, професійної, фахової передвищої та вищої освіти;

подальшого розвитку набули наукові положення щодо організації підготовки фахівців фізичного виховання і спорту, а також знання про австрійський досвід у цій галузі;

уведено до наукового обігу нові дані та матеріали, джерела й документи (законодавчо-нормативні документи, які регулюють концептуальні положення й структурно-організаційні особливості професійної підготовки пе-

дагогічних кадрів, а також процес фізичного виховання дітей і молоді; навчальні плани і програми відповідних закладів вищої освіти Австрії тощо).

Практичне значення дисертаційної роботи полягає у тому, що її матеріали і положення розширюють уявлення про особливості функціонування та реформування системи підготовки фахівців фізичного виховання і спорту в Австрії, дають змогу вдосконалювати структуру, зміст й організацію процесу професійної освіти за відповідними освітніми програмами в Україні шляхом використання австрійського досвіду. Результати дослідження було використано у навчальному процесі вітчизняних закладів освіти, що здійснюють професійну підготовку фахівців фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності з дітьми і молоддю, для вдосконалення методологічних, організаційних і змістових засад освітньої діяльності, модернізації навчальних планів, освітніх, освітньо-професійних та освітньо-наукових програм, у процесі викладання таких дисциплін, як: історія педагогіки, педагогіка, порівняльна педагогіка, сучасні зарубіжні педагогічні концепції, педагогічна майстерність фахівців фізичної культури і спорту, історія фізичної культури, професійна діяльність у сфері фізичного виховання.

На основі наукової роботи розроблено проєкт навчальної програми дисципліни (варіативний компонент) «Теорія і практика підготовки фахівців фізичного виховання і спорту за кордоном» для підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти. Проєкт програми розглянуто на засіданні вченої ради факультету педагогічної освіти Львівського державного університету фізичної культури ім. І. Боберського (протокол № 1 від 5 вересня 2019 р.).

Матеріали дисертаційної роботи можна використовувати для подальшого вивчення розвитку теорії і практики професійної підготовки педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю в Україні та за кордоном, у наукових працях із проблем теорії та історії педагогіки, порівняльної педагогіки, педагогіки фізичного виховання і спорту, історії фізичної культури тощо.

Основні результати дослідження впроваджено в освітній процес Львівського державного університету фізичної культури імені Івана Боберського (довідка № 817 від 2 жовтня 2019 р.), Харківської державної академії фізичної культури (довідка № 34 від 07 жовтня 2019 р.), Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (довідка № 1408 від 18 жовтня 2019 р.), КЗЛОР «Самбірський педагогічний коледж імені Івана Филипчика» (довідка № 04-12/312 від 18 жовтня 2019 р.), Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (акт № 1154 від 21 жовтня 2019 р.), Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки (довідка №03-28/04/2718 від 21 жовтня 2019 р.), Херсонського державного університету (довідка № 14 – 30/1465 від 21 жовтня 2019 р.), ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (довідка № 01 – 23/215 від 21 жовтня 2019 р.), Івано-Франківського коледжу фізичної культури Національного університету фізичної культури і спорту України (довідка № 2 від 23 жовтня 2019 р.).

Особистий внесок здобувача. Усі відображені у дисертації наукові результати одержано самостійно. У спільних публікаціях авторові належить: збирання, характеристика, опис і класифікація термінології та понятійного апарату дослідження [11; 15; 28; 33; 48; 51; 59; 60; 64; 65; 67; 68]; нагромадження, систематизація, аналіз й узагальнення матеріалу щодо змісту навчальних планів підготовки спеціалістів із фізичного виховання та спорту на теренах України [10; 16] і професійної підготовки таких фахівців за кордоном [26; 37; 41; 42; 45]; ретроспективний та компаративний аналіз системи підготовки фахівців фізичного виховання і спорту [13; 20]; збирання даних та інтерпретація результатів дослідження щодо сформованої готовності майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту до професійної діяльності [12; 17; 18; 30; 38; 39; 40; 43]; пошук джерел й аналіз історичних особливостей проблеми дослідження [29; 35; 36; 46; 47; 49; 52; 53; 55; 69]; нагромадження емпіричних даних, аналіз і систематизація матеріалу щодо інноваційних технологій та методів удосконалення системи підготовки фахівців фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності [14; 18; 19; 23; 27; 31; 32; 34]; розкриття особливостей освітнього процесу у закладах вищої освіти, виявлення шляхів оптимізації професійної іншомовної підготовки фахівців фізичного виховання та спорту [21; 44; 49; 54; 56; 57; 58; 61; 62; 63; 66; 70; 71; 72; 73]. Ідеї співавторів у дисертаційній роботі не використано.

Апробація результатів дослідження. Основні ідеї, положення та результати дослідження апробовано в доповідях на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях: *міжнародних*: «Problemele acmeologie în domeniul culturii fizice» (Chişinău, Republica Moldova, 2019); «Wiadomości o postępie naukowym i rzeczywistych badaniach naukowych współczesności» (Kraków, 2019); «Development of modern technologies and scientific potential of the world» (London, 2019); «Економіко-соціальні відносини в галузі фізичної культури та спорту в сфері обслуговування» (Львів, 2019); «Science progress in European countries: new concepts and modern solutions» (Stuttgart, 2018); «Проблеми активізації рекреаційно-оздоровчої діяльності населення» (Львів, 2018); «Інноваційні технології в системі підвищення кваліфікації фахівців фізичного виховання і спорту» (Суми, 2018); «Using Sports, Culture, and Social Studies as Means to Rediscover Lost Values» (Ankara, Львів, 2018); «Science and Life» (Київ, 2017); «Filologia, sociologia i kulturoznawstwo. Osiągnięcia naukowe, rozwój, propozycje na rok 2015» (Warszawa, 2015); «Молода спортивна наука України» (Львів, 2011, 2012, 2014); *усеукраїнських*: «Концептуальні шляхи реформування та розвитку педагогічних наук» (Херсон, 2019); «Реалізація здорового способу життя – сучасні підходи» (Дрогобич, 2019, 2013); «Україна в гуманітарних і соціально-економічних вимірах» (Дніпро, 2018); «Освіта і наука в умовах глобальних трансформацій» (Дніпро, 2017); «Проблеми активізації рекреаційно-оздоровчої діяльності населення» (Львів, 2016, 2010).

Дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук на тему «Співвідношення національних та інтернаціональних

термінів в українській термінології галузі фізичної культури та спорту» зі спеціальності 10.02.01 – українська мова захищено в 2004 р. в Інституті української мови Національної академії наук України. Матеріали кандидатської дисертації у тексті докторської дисертації не використано.

Публікації. Результати дисертаційного дослідження висвітлено у 73 публікаціях, з-поміж яких 1 монографія, 2 статті у виданнях, що індексуються наукометричною базою Scopus, 23 статті у фахових наукових виданнях України (з них 8 статей у виданнях, що індексуються міжнародною наукометричною базою Index Copernicus), 5 статей у зарубіжних фахових періодичних наукових виданнях, 1 популярна енциклопедія, 42 публікації у збірниках наукових праць, педагогічних журналах, збірниках матеріалів міжнародних та всеукраїнських наукових конференцій, навчальних посібниках.

Структура й обсяг дисертації. Наукова робота складається з анотацій українською й англійською мовами, вступу, п'яти розділів, висновків до них, загальних висновків, списку використаних джерел (771 найменування, з них 299 іноземною мовою), 13 додатків. Загальний обсяг дисертації становить 527 сторінок, основний зміст викладено на 367 сторінках. Дисертація містить 33 таблиці та 5 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність проблеми дослідження, сформульовано його мету, завдання, об'єкт, предмет, концепцію; дібрано методи дослідницької роботи, розкрито її теоретичну основу, джерельну базу; визначено наукову новизну, теоретичне і практичне значення отриманих результатів; наведено відомості про апробацію, упровадження, публікацію основних положень і висновків.

У першому розділі – **«Професійна підготовка фахівців фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності з дітьми і молоддю в Австрії як науково-педагогічна проблема»** – визначено ступінь наукової розробленості проблеми, висвітлено методологічні основи дослідження та уточнено його понятійно-категоріальний апарат.

Установлено, що історіографія проблеми розвитку системи професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту в Австрії означає доробком декількох генерацій відомих педагогів, філософів, лікарів тощо. Ураховуючи необхідність зіставлення їхніх поглядів, її розглянуто у двох зрізах: горизонтальному – для висвітлення особливостей процесу становлення австрійської системи професійної підготовки педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю в різні історичні періоди та вертикальному – для характеристики тематики і засадничих принципів досліджень із цієї проблеми. Професійну підготовку розглядали в ті часи переважно крізь призму проблем дитячого здоров'я, у контексті обґрунтування організованої рухової активності як важливого засобу повноцінного фізичного розвитку.

Розвиток системи шкільної та позашкільної фізкультурної освіти, спортивно-оздоровчої роботи з дітьми і молоддю актуалізував проблеми кадрового забезпечення цих сфер діяльності, до розв'язання яких активно долучилися видатні австрійські вчені (В. Мільде (V. Milde), Л. Новаг (L. Nowag), Я. Павель (J. Pawel) та ін.). Вони уперше в історії австрійської педагогіки розкривають гендерні аспекти фізичного виховання, особливості фізкультурно-оздоровчої роботи з дітьми з вадами розвитку, а отже, акцентують увагу на змінах цієї сфери професійної діяльності та на потребах модернізації тогочасної практики підготовки її кадрового забезпечення.

Важливим джерелом інформації щодо розбудови системи професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту в Австрії стали праці А. Боймлера (A. Bäumlner), Е. Клінге (E. Klinge), Е. Кріка (E. Krick) та ін., що висвітлюють особливий період в історії освіти педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю на теренах країни – період націонал-соціалізму. Цей етап характеризується значним зростанням інтересу до організованої рухової активності у суспільному житті та освіті як важливого чинника забезпечення здоров'я, сили і могутності нації відповідно до ідеології панівного політичного режиму.

Подальші тенденції розвитку австрійської системи професійної фізкультурної освіти ґрунтовно представлені у працях Г. Гроля (H. Groll), Е. Нідермана (E. Niedermann), Ф. Фетца (F. Fetz) та ін., які зробили вагомий внесок в її розбудову у складні повоєнні роки. У наступні десятиліття ХХ ст., завдяки послідовній праці австрійської академічної спільноти з деполітизації фізичного виховання, спорту, переосмислення їхніх функцій, завдань у житті людини і суспільства, на передньому плані постають якісно нові важливі питання, що переконливо доводять наукові студії Г. Альтенбергера (H. Altenberger), А. Готца (A. Hotz), Ш. Грьосінга (St. Größing) та ін., а саме вдосконалення правової бази професійної підготовки педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю, упорядкування загальної структури системи та мережі освітніх закладів, модернізації завдань і змісту освітнього процесу, упровадження новітніх педагогічних технологій.

Установлено, що сучасна австрійська історіографія проблеми професійної підготовки педагогічних кадрів із фізичного виховання і спорту вирізняється тематичним діапазоном, методологічною варіативністю, значною чисельністю розвідок з історії професійної освіти фахівців фізичного виховання і спорту на теренах країни. У межах цього напрямку науково-педагогічних студій учені (В. Брецінка (W. Brezinka), Р. Мюльнер (R. Müllner), В. Рекля (W. Recla), Г. Штрומаєр (H. Strohmeyer) та ін.) фокусують увагу на таких аспектах становлення австрійської системи підготовки кадрового забезпечення, як історичні передумови її виникнення, генеза її розвитку в різні історичні періоди, історія діяльності профільних освітніх закладів, внесок видатних австрійських учених у розвиток теорії і практики професійної підготовки кадрів із фізичного виховання і спорту.

З'ясовано, що доволі широким є також пласт наукової літератури щодо сучасного стану і перспектив удосконалення австрійської системи професійної підготовки майбутніх фахівців фізкультурного профілю. У межах цієї дослідницької проблематики науковці (Г. Гайнтель (G. Heintel), К. Граєр (K. Greier), Ф. Едер (F. Eder), К. Кляйнер (K. Kleiner), Х. Кралер (C. Kraler), Д. Фішер (D. Fischer), М. Шратц (M. Schratz) та ін.) зосереджують увагу на структурно-організаційних особливостях австрійської системи професійної освіти фахівців фізичного виховання і спорту, професійній компетентності сучасного вчителя та шляхах її формування, змісті професійної освіти, критеріях його добору і принципах структурування.

У дослідженні здійснено аналіз загальнонаукових та вузькофахових ключових понять і термінів. Уточнено сутність понять «майбутні фахівці фізичного виховання і спорту», «професійна підготовка фахівців фізичного виховання і спорту», «професійна компетентність фахівців фізичного виховання і спорту», «педагогічна діяльність фахівців фізичного виховання і спорту», «підготовка фахівців фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності».

Визначено, що педагогічна діяльність фахівців фізичного виховання і спорту – це спеціально організований освітній процес, основним засобом якого є рухова активність, а метою – формування, відновлення, зміцнення здоров'я дітей і молоді; гармонійний фізичний, психічний, інтелектуальний розвиток особистості, її здібностей та морально-вольових якостей; закладання основ ведення здорового способу життя.

Підготовка фахівців фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності – це процес формування комплексу загальних та спеціальних компетентностей для ефективного провадження майбутньої професійної діяльності, навчання, виховання, передавання набутого досвіду і культури, створення умов для особистісного розвитку дітей та молоді засобами фізичної культури і спорту.

Методологічною основою дослідження підготовки фахівців фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності з дітьми та молоддю в Австрії (XX – поч. XXI ст.) стали такі підходи, як синергетичний, аксіологічний, культурологічний, системний, історичний, компетентнісний, міждисциплінарний, компаративний та прогностичний.

Реалізація принципів системного підходу дала нам змогу всебічно вивчити механізми функціонування та запобігти однобічності у дослідженні проблеми і на цій основі визначити чинники впливу на підготовку майбутніх фахівців із фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності. У нашому дослідженні ми використовували історичний підхід при вивченні становлення та розвитку австрійської системи підготовки фахівців фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності. Відповідні знання про історичне минуле австрійської освітньої системи допомогли виявити особливості її розвитку і функціонування та встановити закономірності, причиново-наслідкові зв'язки, ціннісні орієнтири, на яких вона базувала-

ся на різних етапах. Історичний підхід також використано під час дослідження тенденцій формування системи підготовки фахівців із фізичного виховання і спорту в різних закладах освіти як відносно самостійних соціальних інституцій та специфіки їх взаємодії.

Реалізація аксіологічного підходу дала змогу вирізнити змістово-процесуальні особливості підготовки фахівців із фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності з дітьми і молоддю в Австрії; окреслити ціннісні компоненти системи на різних історичних етапах її становлення та розвитку; виокремити ті цінності, які вартують бути збереженими та примноженими на сучасному етапі модернізації педагогічної освіти. Застосування синергетичного підходу дало змогу виділити теорії, принципи і закономірності самоорганізації системи підготовки педагогічних кадрів в Австрії та окреслити можливості творчого використання австрійського досвіду у вітчизняному освітньому просторі.

З погляду культурологічного підходу до вивчення підготовки майбутніх фахівців із фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності з дітьми та молоддю виявлено культурологічний компонент змісту нормативно-правових документів та навчальних планів підготовки, їх наповненість гуманістичними ідеями, загальнолюдськими й загальнокультурними цінностями, патріотичними ідеалами різних історичних періодів. Ми застосували компетентнісний підхід, досліджуючи зміст підготовки фахівців фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності у закладах освіти Австрії і України. Зокрема, аналізуючи освітні програми та навчальні плани, акцентували увагу на загальних, спеціальних і професійних компетентностях майбутніх учителів фізичної культури, необхідних для успішної професійної самореалізації. Міждисциплінарний підхід став основним для формування цілісного знання про зміст навчання в австрійській системі неперервної освіти. При здійсненні порівняльного аналізу підготовки фахівців фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності з дітьми і молоддю в Австрії й Україні ми опиралися на положення компаративного підходу. Прогностичний підхід дав можливість намітити шляхи розбудови теорії і практики підготовки педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю, передбачити можливі кінцеві результати реформ і модернізаційних заходів, варіанти творчого використання надбань.

Визначення й обґрунтування методологічних основ сприяло процесу дослідження становлення та розвитку системи підготовки фахівців фізичного виховання і спорту в Австрії, а їх сукупність, взаємозалежність та взаємодоповнюваність забезпечили всебічне вивчення об'єкта дослідження, розв'язання поставлених завдань, досягнення мети роботи.

У другому розділі – **«Історичні аспекти професійної підготовки кадрового забезпечення сфери фізичного виховання і спорту в Австрії»** – з'ясовано передумови становлення та витoki системи професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту, розглянуто

особливості австрійської системи підготовки педагогічних кадрів першої половини ХХ ст., досліджено трансформаційні процеси у системі професійної підготовки спеціалістів з фізичного виховання і спорту в Австрії впродовж другої половини ХХ ст.

Установлено, що історія виникнення та поширення ідей фізичного виховання дітей і молоді на теренах Австрії нараховує декілька століть, а отже підготовка педагогічних кадрів до його здійснення має давні традиції.

У 1848 р. при Віденському університеті було засновано інститут фізичного виховання, спектр функцій і завдань якого був досить різноманітним: підготовка фахівців фізичного виховання і спорту для усіх вищих шкіл; підготовка вчительських кадрів до здійснення організованого фізичного виховання учнів гімназій і реальних шкіл; контроль якості фізичного виховання дітей й молоді в освітніх установах різних рівнів, розвиток теорії фізичного виховання і спорту; консультативна допомога владним структурам з питань організації та розвитку фізичного виховання молодого покоління на регіональному і загальнодержавному рівнях. Навчання в інституті тривало чотири семестри.

Визначено, що якісно новий період розвитку австрійської системи професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту припадає на першу половину ХХ ст. завдяки розробленню і впровадженню нової нормативної бази у цій сфері, зокрема розпорядження Міністерства освіти і культури «Про професійну підготовку вчителів» (1911) та постанови «Про атестацію вчителів фізичного виховання» (1913). Названі нормативні документи регламентували найважливіші аспекти професійної освіти майбутніх учителів фізичного виховання. Їх положення і норми передбачали збільшення тривалості навчання до восьми семестрів, суттєве посилення науково-теоретичного компонента професійної підготовки, обов'язкове відвідування додаткових університетських лекційних курсів з педагогіки, психології, шкільної гігієни, а також опанування другої спеціальності за вибором, наприклад, іноземної мови, природознавства чи хімії. Ухвалення нормативної бази професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту стало важливим кроком на шляху подальшого розвитку системи освіти за цим напрямом у країні.

Виявлено, що незважаючи на обтяжливі соціально-політичні, економічні умови, серед яких Перша світова війна, розпад Австро-Угорської імперії, становлення нової держави Австрійської республіки, впродовж першого тридцятиліття ХХ ст. спільними зусиллями урядовців, учених, освітян у країні вдалося зорганізувати процес ефективної на той час професійної підготовки педагогічних кадрів фізкультурного профілю. У результаті здійсненого дослідження можемо стверджувати, що ключовими особливостями становлення й розвитку системи підготовки фахівців фізичного виховання і спорту у тогочасній Австрії стала її структурна організація винятково на рівні вищої, зокрема університетської, освіти, законодавче утвердження фізичного виховання як окремої спеціальності вищої педа-

гогічної освіти, орієнтованість процесу на новітні здобутки у сфері науки і техніки, спрямованість змісту, методів і технологій навчання на реальні потреби професійної практики, розроблення комплексної системи атестації майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту. Утім, під час подальших історичних подій ці здобутки були значною мірою знівельовані.

Констатовано, що приєднання Австрії до Німецького райху (березень 1938 р.) спричинило повну перебудову всіх сфер життя австрійського суспільства відповідно до норм тоталітарного нацистського режиму. Спорт і фізичне виховання вважали одним зі стрижневих трансляторів відповідної ідеології та інструментів пропагандистської діяльності. Нормативні документи та єдині навчальні плани, що регламентували діяльність усіх інститутів фізичного виховання Німецького райху, зокрема й тих, що функціонували при Віденському, Грацькому й Інсбрукському університетах, передбачали теоретичну, методичну і практичну підготовку впродовж двох семестрів. Основою освіти була визначена, передовсім, професійно-практична підготовка в різних видах спорту (плавання, веслування, бокс, гімнастика, футбол, гандбол, легка атлетика, теніс). Професійно-теоретичну підготовку було спрямовано на опанування загальнонаукових (філософських, психолого-педагогічних) та медико-біологічних засад фізичного виховання дітей і молоді крізь призму націонал-соціалістичної ідеології.

Таким чином, для історії професійної підготовки кадрового забезпечення фізичного виховання і спорту першої половини ХХ ст. характерні динамічні суперечливі зміни. На цей час припадає низка і прогресивних, і регресивних подій, з-поміж яких варто назвати остаточне утвердження фізичного виховання як обов'язкової навчальної дисципліни та виокремлення його в самостійний напрям вищої педагогічної освіти; розроблення перших нормативних документів у сфері фізичного виховання і спорту, підготовка педагогічних кадрів цього профілю; піднесення спорту, фізичного виховання дітей і молоді та фізкультурної освіти до пріоритетів державної політики, використання їх як інструментів реалізації ідеології націонал-соціалістичного режиму; занепад системи фізичного виховання і спорту, скептичне ставлення до фахівців та шкільної фізкультурної освіти у перші повоєнні роки; обґрунтування цінності та значення фізичного виховання і спорту в нових умовах життя, поступове відновлення історичних традицій шкільної фізкультурної освіти та професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту в повоєнні роки. З'ясовано, що такий позитивний і негативний досвід став основою подальшої розбудови системи фізичного виховання і спорту на теренах Австрії та професійної освіти кадрового забезпечення цієї сфери, сприяючи новим досягненням, застерігаючи від помилок минулого.

На початку другої половини ХХ ст. осередками професійної освіти педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю стали інститути фізичного виховання при Віденському, Грацькому, Інсбрукському та

Зальцбурзькому університетах. Чотирирічний курс навчання об'єднував теоретичні та практичні компоненти, широкий спектр нормативних і факультативних навчальних дисциплін.

Як показало дослідження, найбільш масштабні зміни в австрійській системі професійної освіти фахівців фізичного виховання і спорту припадають на 70-ті рр. ХХ ст. У результаті реформ упроваджено ступеневу підготовку педагогічних кадрів із фізичного виховання і спорту, складниками якої стали середня професійна, вища та післядипломна освіта. Тоді ж було закладено нормативну базу функціонування середніх профільних навчальних закладів (закон «Про школи для професійної підготовки кадрів з фізичного виховання і спорту», 1974 р.; постанова «Про навчальні плани для професійної підготовки вчителів фізичного виховання і спорту», 1975 р.), положення яких визначили систему спеціальностей і кваліфікацій середньої професійної освіти, зокрема: вчитель фізичного виховання (початкові школи), вчитель спорту (середні школи), тренер із різних видів спорту, інструктор із різних видів спорту; норми і стандарти змісту й обсягів професійної освіти вчителів фізичного виховання / спорту, принципи організації освітнього процесу, а також рекомендації щодо забезпечення якості професійної підготовки фахівців цього профілю.

Установлено, що на 70-ті рр. ХХ ст. припадає також радикальне реформування вищої освіти фахівців фізичного виховання і спорту. Зокрема, було ухвалено її нову нормативну базу (закон «Про професійну освіту за гуманітарними і природничо-науковими напрямками», 1971 р.; постанова «Про організацію професійної підготовки за напрямом «спортивні науки і фізичне виховання», 1974 р.). Законом визначено 44 напрями та 52 спеціальності вищої освіти у сфері гуманітарних і природничих наук, серед яких і напрям «спортивні науки і фізичне виховання» зі спеціальностями «спортивні науки» та «фізичне виховання»; затверджено загальну тривалість вищої освіти (8–10 семестрів); ухвалено двоетапну структуру – базову та спеціальну підготовку; уніфіковано систему атестації майбутніх фахівців гуманітарного і природничо-наукового профілю шляхом упровадження комплексних дипломних іспитів після кожного з етапів підготовки [базової і поглибленої (спеціальної)].

Доведено, що у цей період особливі зусилля спрямовувалися на структурно-організаційну перебудову задля зміцнення зв'язків між закладами професійної фізкультурно-спортивної освіти, упорядкування їх мережі відповідно до вимог суспільства й ринку праці; переорієнтацію освітнього процесу на кінцеві цілі професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту відповідно до поточних і перспективних норм, завдань цього напрямку педагогічної діяльності; упровадження компетентнісного та міжпредметного підходів; збалансування циклів професійної підготовки педагогічних кадрів із фізичного виховання і спорту, її інваріантної та варіативної частини; активне впровадження інноваційних технологій, удосконалення форм і методів навчання.

У 1992 р. ухвалено Постанову про навчальні плани для професійної підготовки вчителів фізичного виховання / спорту, яка визначає якісно нові вимоги до професійної компетентності фахівця. Так, майбутній учитель фізичного виховання / спорту має бути готовим як до забезпечення загальної спортивної підготовки школярів та на її основі поглибленої підготовки, принаймні в одному виді спорту, так і до провадження спортивно-оздоровчої діяльності осіб різних вікових категорій у позашкільних умовах та в час дозвілля. Для цього документ передбачає перестановку акцентів у теорії і практиці освітнього процесу в середніх професійних школах відповідного профілю.

Показано, що низку змін і доповнень було внесено в нормативну базу вищої освіти за напрямом «спортивні науки і фізичне виховання» спеціальністю «фізичне виховання». Основними новачками освітнього процесу стали: 1) тісніша інтеграція спеціальностей підготовки «спортивні науки» та «фізичне виховання»; 2) посилення зв'язку між професійною освітою, науково-дослідницькою і практичною діяльністю; 3) перерозподіл навчального часу для забезпечення більш раціонального співвідношення обов'язкових і вибіркових курсів; 4) реорганізація навчальних курсів та дисциплін на основі міждисциплінарного підходу навколо широкого спектру проблем та обов'язків фахівця з фізичного виховання і спорту; 5) інтеграція загальнонаукової, теоретичної і професійно-практичної підготовки; 6) збільшення обсягів самостійної роботи студентів та їх практичної підготовки.

Здійснене дослідження визначає, що наприкінці ХХ ст. процес професійної підготовки кадрів із фізичного виховання і спорту в Австрії на обох ланках системи був орієнтований на нерозривний зв'язок науки та практики, якісні зміни в шкільній і позашкільній фізкультурно-спортивній освіті шляхом підготовки фахівців нової формації, які володіють інтегрованими міжгалузевими знаннями, прогресивними технологіями фізкультурно-спортивної підготовки, здатні прогнозувати явища, події, швидко адаптуватися до змін середовища їхньої професійної діяльності.

Третій розділ – **«Методологічні підходи й концепції у системі професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту в Австрії»** – розкриває методологічні підходи, концептуальні засади, нормативно-правову базу і тенденції розвитку австрійської системи підготовки фахівців фізичного виховання і спорту.

З'ясовано, що австрійські науковці у своїх дослідженнях опираються на принципи об'єктивності, історичності, комплексності, міждисциплінарності, системності, суперечливості педагогічного досвіду. Наскрізною лінією у їхніх працях проходять ідеї історичного, системного, міждисциплінарного, компаративного та прогностичного методологічних підходів.

Вихідною позицією концепції професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту є спрямованість цього процесу на формування професійно-педагогічної майстерності як системи взаємо-

пов'язаних загальнолюдських орієнтирів особистості педагога, його професійно-ціннісних якостей, професійно-педагогічного мислення, культури, поведінки. Вона не транлюється, не передається у готовій формі майбутнім педагогам, а формується у процесі рефлексії і трансформації їхнього особистого навчально-пізнавального досвіду. З огляду на це в концепції запропоновано низку методологічних підходів до професійної підготовки кадрів з фізичного виховання і спорту, які відповідають вказаному пріоритету освіти та уможливають досягнення відповідної мети. Концепція інтегрує положення та ідеї таких методологічних підходів до освіти – особистісно-орієнтованого, культурологічного, компетентнісного, діяльнісного, практико-орієнтованого.

Як засвідчує аналіз, упровадження ідей особистісно-орієнтованого підходу передбачає створення сприятливих умов для повноцінного розкриття індивідуального потенціалу, набуття суб'єктивного досвіду життя і діяльності, забезпечуючи розширення меж свободи майбутнього педагога в особистісному і професійному становленні, самовизначенні і самореалізації.

Вагоме місце належить культурологічному підходу, який дає змогу розглядати проблеми освіти фахівців у загальнокультурному контексті. Культурологічний підхід забезпечує аналіз феноменів спорту, фізичного виховання, фізкультурно-спортивної діяльності через систему культурологічних понять, як-от: культурні норми, культурні цінності, культурні ідеали, збагачуючи при цьому уявлення про ціннісні засади цих явищ. Він сприяє формуванню загальної і професійної культури, зокрема культури життєдіяльності, міжособистісної комунікації, гігієни, фізичної культури, культури здоров'я, культури педагогічної взаємодії.

Компетентнісний підхід акцентує увагу на результаті професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту в діяльнісному вимірі, тобто він виражається не в сумі й обсязі засвоєної інформації, а в здатності діяти в розмаїтті ситуацій професійної практики. Він здійснює вирішальний вплив на визначення освітньої мети, вибір змісту навчання, організацію освітнього процесу, оцінювання результатів, а отже, передбачає сутнісні зміни на всіх ланках системи професійної освіти педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю.

Доведено, що відповідно до діяльнісного підходу процес професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту передбачає таку побудову освітнього процесу, в якій основна роль належить активній, різнобічній, самостійній пізнавальній діяльності. Він забезпечує майбутньому фахівцеві позицію активного суб'єкта процесу особистісного і професійного становлення, ініціює його активну позицію у розв'язанні реальних практичних проблем, задовольняє духовні, ментальні та фізичні потреби шляхом залучення до різних видів діяльності. Цей підхід слугує орієнтиром професійної підготовки, який зумовлює організацію освітнього процесу в контексті варіативності його змісту, посилення зв'язку з практикою, пошуку й самовизначення особистості майбутнього спортивного педагога.

Виявлено, що логічним доповненням названих методологічних підходів до професійної підготовки кадрів фізичного виховання і спорту є практико-орієнтований, що передбачає загалом формування професіоналізму майбутніх учителів фізичного виховання / спорту відповідно до реалій професії та в максимально наближених до професійної діяльності умовах. Опанування фаху спортивного педагога, що вирізняється особливою багатофункціональністю, нестандартністю завдань навчально-виховної роботи, значною непередбачуваністю ситуацій професійно-педагогічної діяльності, вимагає найбільш раннього ознайомлення зі специфікою професійного середовища та вимогами до освітньої, виховної, розвивальної, оздоровчої роботи з дітьми і молоддю засобами фізичної активності. Він дає змогу майбутнім педагогам усвідомити практичну значущість навчального матеріалу, зрозуміти перспективи обраного фаху, побачити взірці справжньої педагогічної творчості і майстерності, уявити можливі труднощі професійної діяльності.

З'ясовано, що концептуальна база професійної підготовки кадрів фізкультурно-спортивного профілю до педагогічної діяльності з дітьми і молоддю в Австрії вирізняється відповідністю сучасним світовим стандартам професійної педагогічної освіти, спрямованістю на впровадження новітніх здобутків педагогічної науки, спорту у процес освіти фахівців цього профілю. Вона інтегрує положення та ідеї описаних вище методологічних підходів, які втілюють у собі принципи гуманізації, фундаменталізації, професіоналізації підготовки педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю та слугують основою її неперервної модернізації і забезпечення високого рівня якості.

Констатовано, що указані концептуальні ідеї й підходи становлять підґрунтя сучасної нормативної бази системи професійної освіти педагогічних кадрів фізкультурного профілю в Австрії, що охоплює Закон «Про школи професійної підготовки фахівців фізичного виховання і вчителів спорту», який регламентує процес освіти кадрів цього профілю у системі середньої професійної освіти, тобто в так званих академіях спорту; Закон «Про організацію вищих педагогічних шкіл та напрями підготовки», що встановлює норми підготовки відповідних кадрів у системі вищої професійної освіти; Закон «Про організацію університетів та напрями підготовки», що визначає стандарти університетської освіти за відповідним напрямом і спеціальністю.

Вивчення правової бази професійної підготовки педагогічних кадрів із фізичного виховання і спорту в Австрії засвідчує вираженість державної політики у цій галузі, конструктивність заходів зі стандартизації освіти та ефективність підходів до посилення її варіативності, динамічності, автономії освітніх установ. На основі аналізу документів, що встановлюють загальні норми професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту в Австрії, визначено її ключові структурно-організаційні особливості, які представлено у таблиці 1.

Структура та організація професійної підготовки педагогічних кадрів із фізичного виховання і спорту в Австрії (поч. ХХІ ст.)

Тип освітньої установи	Тривалість навчання	Професія та кваліфікація	Перспективи працевлаштування
академії спорту	4 семестри (120 кредитів ЄКТС)	учитель спорту	спеціальні школи, заклади дошкільного виховання, сфера позашкільної освіти і виховання, інститути соціальної роботи з дітьми і молоддю, заклади спортивно-оздоровчої та реабілітаційної діяльності
	6 семестрів (180 кредитів ЄКТС)	учитель фізичного виховання і спорту	початкові школи, середні загальноосвітні школи першого ступеня
вищі педагогічні школи, університети	6–8 семестрів (180–240 кредитів ЄКТС)	бакалавр освіти / вчитель фізичного виховання і спорту	спеціальні школи, заклади дошкільного виховання, сфера позашкільної освіти і виховання, інститути соціальної роботи з дітьми і молоддю, заклади спортивно-оздоровчої та реабілітаційної діяльності
	2–4 семестри (60–120 кредитів ЄКТС)	магістр освіти / вчитель фізичного виховання і спорту	середні загальноосвітні школи II ступеня, середні професійні навчальні заклади

Проаналізовано кількісні та якісні характеристики, які безпосередньо впливають на ефективність австрійської системи професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту. Щодо кількісних характеристик, то можемо зазначити, що в Австрії функціонує широка мережа закладів освіти, поміж них 4 академії спорту, 14 вищих педагогічних шкіл, 4 університети. Така інституційна різноманітність та організація, відповідно до сучасних стандартів педагогічної освіти, орієнтована на відкритість, флективність, мобільність процесу підготовки фахівців фізичного виховання і спорту, слугують надійним підґрунтям для подальшого розвитку системи професійної освіти та є цінним джерелом ідей щодо перспектив модернізації теорії і практики підготовки педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю в Україні.

До якісних характеристик системи професійної підготовки педагогічних кадрів із фізичного виховання і спорту в Австрії ми зарахували комплексність і різноманітність, що виявляються у конгломераті взаємопов'язаних, взаємозумовлених компонентів та варіативності освітніх програм; цілісність і неперервність, що відображаються у взаємозв'язках усіх її ланок, послідовності етапів, наступності рівнів підготовки; демократичність і

гуманістичність, що виражаються в ідеях соціальної рівності, свободи, різнобічного розвитку особистості майбутнього фахівця; відкритість та динамічність, що простежуються у її неперервній еволюції відповідно до розвитку науки, техніки, спорту, освіти, запитів держави і суспільства.

Визначено, що головними викликами для сучасної системи підготовки фахівців фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності з дітьми і молоддю в Австрії є інклюзія, урахування етнічних, релігійних та гендерних особливостей в організації освітнього процесу. Навчальні плани з фізичного виховання і спорту модернізовано відповідно до потреб, інтересів та можливостей кожного учня для надання рівного доступу до обладнання й інвентарю. Важливим є створення позитивного соціального та навчального середовища для інклюзивного фізичного виховання. Заклади освіти фізкультурного профілю спрямовані на підготовку фахівців, здатних до неперервної професійної самоосвіти, самовдосконалення та швидкої адаптації у процесі практичної педагогічної діяльності.

Четвертий розділ – **«Дидактичні засади професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту в австрійській системі неперервної освіти»** – присвячено з'ясуванню особливостей середньої професійної освіти педагогічних кадрів із фізичного виховання і спорту, визначенню специфіки професійної підготовки фахівців у системі вищої та післядипломної освіти Австрії.

З'ясовано, що первинною ланкою системи неперервної професійної підготовки педагогічних кадрів із фізичного виховання і спорту є середня професійна освіта, яка готує фахівців для шкільної освіти початкового і базового рівнів, позашкільної спортивно-виховної роботи, дошкільного виховання, сфери оздоровлення і рекреації. Середня професійна освіта фахівців фізичного виховання і спорту реалізується на базі профільних закладів середньої освіти – академій спорту, що, окрім підготовки вчителів, готують також тренерів та інструкторів із різних видів спорту. Особливості змісту та організації навчання у системі середньої професійної освіти Австрії регламентовано єдиними для усіх закладів навчальними планами, затвердженими відповідною постановою Міністерства освіти і культури.

На основі аналізу визначено, що професійна підготовка майбутнього вчителя фізичної культури в системі середньої професійної освіти Австрії є цілісним педагогічним процесом, під час якого відбуваються становлення його особистості, розвиток загальної і професійної культури, формується професійна компетентність. Ураховуючи синтетичність, інтегративність професійної діяльності вчителя спорту, метою його професійної освіти є сформованість широкою гамою різноманітних знань і вмінь. При цьому йдеться не лише про розвиток фізичної, технічної й тактичної підготовленості у різних видах спорту, оволодіння системою загальнопрофесійних і професійно орієнтованих знань, умінь і навичок, а й про всебічний і гармонійний розвиток особистості майбутнього педагога, здатного до самостійної творчої діяльності, аналізу й синтезу важливої інформації і знань із педагогічних, психологічних, природничих наук, а також до активної

діяльності в різних сферах культурного, соціального та громадського життя. Ефективність процесу професійної освіти педагогічних кадрів із фізичної культури і спорту в середніх професійних школах Австрії забезпечується його професійно-педагогічною спрямованістю, безперервністю і наступністю освітнього процесу, гуманітарним характером, переважанням серед навчальних предметів наук про людину.

Наступною ланкою системи неперервної професійної підготовки педагогічних кадрів із фізичного виховання і спорту є вища освіта, спрямована на опанування комплексу знань, умінь і навичок, формування професійних інтересів, мотивів та ціннісних орієнтацій, професійної компетентності як інтегральної якості конкурентоздатного фахівця.

Установлено, що вищу освіту педагогічні кадри з фізичного виховання і спорту в Австрії здобувають в університетах та вищих педагогічних школах в межах освітньої галузі «педагогічна освіта» напряму підготовки «загальна освіта» спеціальності «рух і спорт». Процес професійно-педагогічної освіти за цією спеціальністю охоплює два етапи – бакалаврат та магістратуру. Перший з них спрямовано на формування широкого спектру особистісних і професійних компетенцій майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту, зокрема загальнопрофесійних, науково-дослідницьких, комунікативно-соціальних, фахових (предметних), предметно-дидактичних.

Стверджено, що перші три групи компетенцій є обов'язковим компонентом професійної компетентності майбутнього вчителя, незалежно від профілю чи спеціальності, та охоплюють широкий діапазон знань, умінь, навичок, якостей.

Виявлено, що профіль фахових (предметних) компетенцій випускника бакалаврської програми зі спеціальності «рух і спорт» охоплює знання психологічних, соціологічних, педагогічних засад фізичного виховання дітей і молоді; розуміння медико-біологічних основ фізкультурно-спортивної діяльності та норм її організації; умінь критично осмислити феномен спорту в культурному, політичному, економічному житті суспільства та школі; готовність до розбудови інституту школи як здорового життєвого простору з особливим акцентом на рух і спорт; володіння високим рівнем загальних рухових умінь та навичок в окремих видах спорту.

Предметно-дидактичні компетенції майбутнього бакалавра зі спеціальності «рух і спорт» відображено у готовності до організації освітнього процесу відповідно до мети і завдань шкільної фізичної підготовки дітей та молоді, їх індивідуальних можливостей; спроможності реалізації завдань фізкультурної освіти і фізичного виховання у тісному взаємозв'язку з іншими напрямками виховання, як-от культурним, соціальним, гендерним; запобіганні соціальним проблемам у шкільному середовищі (насильству, соціальній ізоляції, дезадаптації) та їх розв'язанні засобами спорту; здатності створення безпечних для життя і здоров'я школярів умов для фізкультурно-спортивних занять; заохоченні учнів до фізичної активності та здорового способу життя.

З'ясовано, що навчальні плани професійної підготовки бакалаврів зі спеціальності «рух і спорт» австрійських закладів вищої освіти передбачають побудову освітнього процесу за принципом спіралі, згідно з яким окремі предметні галузі, теми, проблеми повторюються упродовж усього періоду підготовки на щораз вищому рівні складності в диференційованій формі. Завдяки послідовному розширенню та поглибленню базових професійних знань і досвіду в навчальному процесі, власне, і забезпечено інтегративну основу педагогічного мислення та професійної компетентності майбутнього фахівця.

Загальнопедагогічна підготовка в структурі професійної освіти фахівців фізичного виховання і спорту – це логічно структурована система навчальних модулів, спрямована на засвоєння педагогічних знань, розвиток відповідних умінь і навичок, набуття досвіду науково-пошукової діяльності в освітній галузі, а також формування ціннісних орієнтацій і зорієнтованості на педагогічну діяльність. Наприклад, «Професійна ініціація у сферу освіти» (7,5 кредита ЄКТС), «Навчання, викладання та дослідження в диверсифікованому контексті» (7,5 кредита ЄКТС), «Діагностика, консультування, виховання, навчання та оцінювання» (7,5 кредита ЄКТС), «Професіоналізація педагога у галузі шкільної освіти» (10 кредитів ЄКТС), «Інтеграція та поглиблення професійних компетенцій» (2,5 кредита ЄКТС), «Актуальні теми педагогічних та освітніх досліджень» (5 кредитів ЄКТС) та ін.

Магістерська програма професійної підготовки зі спеціальності «рух і спорт» австрійських закладів вищої освіти охоплює три приблизно однакові за обсягом складники – загальнопрофесійну, спеціальну (предметну і предметно-дидактичну) та науково-дослідницьку підготовку. Завдяки тісній взаємопов'язаності вони забезпечують комплексну готовність випускника до професійної діяльності, що є міждисциплінарною, інтегрованою за своєю природою, й охоплює фізкультурну освіту, спортивно-тренувальну, спортивно-оздоровчу, науково-дослідницьку роботу.

Загальнопрофесійна підготовка забезпечує умови для професійного самоусвідомлення майбутніх учителів фізичного виховання / спорту, їх становлення як повноцінних членів педагогічної спільноти, глибокого осмислення освіти як сфери їхньої подальшої професійної діяльності, розуміння напрямів і динаміки змін у ній та окреслення на цій основі перспектив подальшого професійного самовдосконалення.

У центрі спеціальної підготовки магістерської програми майбутніх учителів фізичного виховання / спорту постає досягнення високого рівня розвитку функціонально-фізичної, технічної й тактичної готовності з базових і новітніх видів спорту, опанування дидактико-методичними знаннями і вміннями для впровадження цих видів спорту в систему шкільної фізкультурно-спортивної освіти молодих поколінь, розвиток новаторського професійного мислення, формування здатності до виконання професійних завдань інноваційного характеру.

Стверджено, що суть науково-дослідницької підготовки полягає в систематизації і неперервному збагаченні теоретичних знань, пошукових

умінь студентів, формуванні навичок їх застосування під час розв'язання конкретних професійних наукових та прикладних завдань. У рамках цього циклу підготовки передбачено належні умови для самостійної науково-дослідницької роботи й досконалого оволодіння методикою теоретичних, експериментальних і науково-практичних досліджень. Її завершальним етапом є підготовка магістерського проєкту, основна мета якого – актуальна галузева проблема, у розробленні якої задіяні та інтегровані всі навички та поняття, набуті студентами у процесі навчання за магістерською програмою.

Післядипломну освіту фахівців фізичного виховання і спорту в Австрії реалізують на базі середніх і вищих освітніх закладів. Вони забезпечують належну подальшу професійну підготовку педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю у формі постійних семінарів із різноманітних питань фізкультурної освіти і спортивної підготовки, спеціальних курсів для розвитку необхідних професійних умінь і навичок та стажування у різноманітних освітніх, виховних, спортивних закладах. Очевидними перевагами такої додаткової підготовки є належні умови та можливість заповнити недостатні чи відсутні у фахівців з фізичного виховання і спорту знання, уміння, навички в доволі стислі терміни. Ключовими ідеями австрійської системи післядипломної підготовки педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю є визнання фахівця активним суб'єктом освітнього процесу, природне прагнення кожної людини до особистісного саморозвитку і професійного самовдосконалення, ґрунтування процесу підготовки на індивідуальному професійному досвіді того, хто навчається, відповідність освітніх пропозицій реальним освітнім потребам педагогів фізкультурного профілю.

Здійснене дослідження дало змогу встановити низку типових ознак й особливостей професійної підготовки педагогічних кадрів із фізичного виховання і спорту в системі вищої освіти Австрії, зокрема багаторівневість процесу професійної освіти, що виявляється у її структурній організації за схемою «бакалаврат – магістратура» відповідно до світових стандартів вищої освіти; пріоритетність розвитку особистості майбутнього педагога у галузі фізичного виховання шляхом гуманізації педагогічної взаємодії, актуалізації особистісного потенціалу студентів, задоволення їхніх індивідуальних запитів і потреб; компетентнісна спрямованість освітнього процесу, що передбачає формування та розвиток у майбутніх фахівців здатності практично діяти і творчо застосовувати набуті знання й досвід у різноманітних ситуаціях; орієнтованість на реалії професійної діяльності вчителя фізичного виховання / спорту, що забезпечує набутий вміння і навичок розв'язання професійних завдань з урахуванням їхньої динаміки, мінливості, комплексності; інтегративність освітнього процесу, що відображається у численних взаємозв'язках усіх компонентів й елементів професійної підготовки фахівців із фізичного виховання і спорту; модульність навчального процесу, що забезпечує ефективне структурування й організацію компонентів освітнього процесу, уможливорює його гнучкість та варіативність.

У п'ятому розділі – **«Особливості підготовки фахівців фізичного виховання і спорту в Австрії та Україні: компаративний аспект»** – розкрито специфіку професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту у закладах профільної середньої, професійної та фахової передвищої освіти, у педагогічних та профільних фізкультурних закладах вищої освіти України. Здійснено компаративний аналіз австрійської та української систем професійної освіти педагогічних кадрів фізкультурного профілю, окреслено можливості творчого використання прогресивних ідей австрійського досвіду підготовки педагогічних кадрів із фізичного виховання і спорту в Україні.

Констатовано, що компаративний аналіз австрійського та українського досвіду професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності з дітьми й молоддю виявив наявність низки подібностей та відмінностей як у системах педагогічної освіти фізкультурно-спортивного профілю, так і в структурно-функціональному, змістово-цільовому та організаційно-методичному планах. Схожість простежується у положеннях освітньої концепції; визначенні кваліфікаційних вимог; переліку ключових компетентностей фахівців фізичного виховання і спорту; вивченні комплексу фундаментальних та спеціальних навчальних курсів, дисциплін. Поряд з тим системи підготовки педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю Австрії та України відрізняються наявністю різних кваліфікацій, спеціальностей, принципами організації навчальних структур, інституційною мережею.

Сучасний період розвитку української системи професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту – це етап інтенсивного осмислення її позитивних надбань і проблемних аспектів, активного пошуку шляхів удосконалення відповідно до сучасного стану розвитку науки, техніки, освіти, фізичної культури і спорту, апробації різноманітних моделей і підходів до її модернізації, з урахуванням новітніх тенденцій у галузі фізичного виховання і спорту. Беручи до уваги сучасні проблеми фізичного розвитку і виховання молодого покоління та фактичний стан підготовки кадрового забезпечення цієї сфери діяльності в Україні, доведено доцільність запозичення відповідного австрійського позитивного досвіду, збагачення вітчизняної теорії і практики досягненнями австрійської системи педагогічної освіти за фізкультурно-спортивними спеціальностями.

Обґрунтовано, що австрійський досвід професійної освіти педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю є джерелом конструктивних ідей, підходів до розбудови системи професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту на шляху її поступальної інтеграції в загальноєвропейський освітній простір. Саме цей вектор розвитку є пріоритетним напрямом реформування й української системи підготовки кадрів із фізичного виховання та спорту дітей і молоді. Вивчення й узагальнення відповідного австрійського досвіду дало змогу визначити основні проблеми, перепони, труднощі у процесі виведення системи

професійної підготовки фахівців до роботи з дітьми і молоддю на високий європейський рівень та використати конструктивні, апробовані практикою механізми й інструменти їх подолання.

Проведене дослідження професійної освіти фахівців фізичного виховання і спорту в Австрії в історичній ретроспективі та в сучасних умовах, порівняльний аналіз австрійського й українського досвіду дали змогу розробити рекомендації щодо реформування вітчизняної системи на основі творчого використання австрійських надбань у цій царині. Історичні традиції та сучасні здобутки Австрії дозволили окреслити перспективи вдосконалення української системи професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту, визначити способи їх практичної реалізації на стратегічному, структурно-організаційному, методико-технологічному рівнях.

Визначено, що стратегічний рівень розвитку системи професійної підготовки кадрів із фізичного виховання і спорту пов'язаний зі створенням національної концепції, програми, законодавчих актів, які би відображали чітко окреслену освітню політику країни та перспективи розбудови цієї складової вітчизняної системи освіти. Вироблення загального стратегічного бачення розвитку професійної підготовки педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю в Україні на основі тісної співпраці суспільства, наукової спільноти, держави є вкрай актуальною потребою сьогодення, на відміну від Австрії, яка успішно реалізувала ці завдання.

Зазначено, що структурно-організаційний рівень передбачає системні інституційні перетворення шляхом упровадження прогресивних підходів до побудови процесу підготовки фахівців фізичного виховання і спорту. Особливо цінним у цьому плані вважаємо австрійський досвід створення цілісної, неперервної, багаторівневої і диверсифікованої системи професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту, яка забезпечує поетапний процес освіти, широкі можливості для зміни освітньої програми, формування індивідуальної навчальної траєкторії з урахуванням динаміки інтересів майбутніх педагогів, потреб їхньої професійної й особистісної самореалізації.

Методико-технологічний рівень розкриває перспективи вдосконалення організаційно-практичних аспектів української системи підготовки кадрів із фізичного виховання і спорту. З'ясовано, що методико-технологічне забезпечення навчального процесу в австрійських закладах професійної підготовки педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю різних рівнів спрямоване на адаптацію майбутнього педагога до вимог подальшої фахової діяльності, формування особистої ініціативності, здатності до професійної самоорганізації й самореалізації, готовності до виконання широкого спектру поставлених завдань та обов'язків.

Визначено, що австрійський досвід є цінним джерелом ідей для оновлення сучасної української практики професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності з дітьми та молоддю.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено комплексний аналіз теоретико-методологічних основ професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності з дітьми та молоддю в Австрії упродовж ХХ – початку ХХІ ст. Результати проведеного дослідження засвідчили досягнення мети, а реалізація поставлених завдань дала підстави сформулювати висновки.

1. Історіографічний аналіз проблеми дослідження довів наявність низки тематичних напрямів наукового розроблення питання професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності з дітьми та молоддю в Австрії:

- передумови становлення та історія розвитку австрійської системи професійної освіти педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю (В. Брецінка, Г. Гроль, М. Крюгер, Р. Мюльнер, Е. Нідерман, В. Рекля, Г. Штромаер та ін.);
- структурно-організаційні особливості сучасної австрійської системи професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту з дітьми та молоддю (Г. Альтенбергер, А. Боймлер, А. Готц, К. Граєр, Д. Фішер та ін.);
- концептуально-теоретичні підходи до професійної освіти кадрів із фізичного виховання і спорту в Австрії (Г. Альтенбергер, Ф. Едер, Ш. Грьосінг, Х. Кралер, Л. Новаг, Д. Фішер, М. Шратц та ін.);
- змістово-цільові основи процесу педагогічної освіти за фізкультурно-спортивними напрямами підготовки в Австрії (К. Граєр, Ф. Едер, К. Кляйнер, М. Молеч, А. Шімпл-Венцль, М. Шратц та ін.);
- методико-технологічні аспекти професійної підготовки кадрів із фізичного виховання і спорту в Австрії (К. Граєр, Г. Гайнтель, К. Кляйнер, Ф. Фетц, М. Шратц та ін.);
- стратегії неперервної модернізації австрійської системи професійної освіти педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю (К. Кляйнер, Х. Кралер, Р. Мюльнер, Е. Нідерман, Х. Рекля, Д. Фішер, М. Шратц та ін.).

Критично-аналітичний огляд наукової літератури з проблеми професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту в Австрії уможливив об'єктивне осмислення напрацювань учених щодо обраної дослідницької тематики та водночас виявив відсутність комплексного наукового дослідження австрійського досвіду розбудови системи професійної освіти педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю в українській педагогічній науці.

Структуру методології дослідження представлено такими науковими підходами: синергетичним, аксіологічним, культурологічним, історичним, системним, компетентнісним, компаративним, міждисциплінарним, прогностичним. Вірогідність наукових результатів забезпечена чітким дотриманням принципів об'єктивності, історичності, комплексності, міждисциплінарності, системності, суперечливості педагогічного досвіду. Поєднання дібраних підходів і принципів вивчення австрійського досвіду для

його проєкції на вітчизняну систему освіти фахівців фізичного виховання і спорту створило належну методологічно-інструментальну базу дослідження.

Було уточнено сутність понять «майбутні фахівці фізичного виховання і спорту», «професійна підготовка фахівців фізичного виховання і спорту», «професійна компетентність фахівців фізичного виховання і спорту», «педагогічна діяльність фахівців фізичного виховання і спорту», «підготовка фахівців фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності».

Підготовку фахівців фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності визначено як процес формування комплексу загальних та спеціальних компетентностей для ефективного провадження майбутньої професійної діяльності, навчання, виховання, передавання нагромадженого досвіду і культури, створення умов для особистісного розвитку дітей та молоді засобами фізичної культури і спорту.

2. Професійну підготовку педагогічних кадрів до спортивно-виховної роботи з дітьми і молоддю започатковано в Австрії у формі спеціально організованих лекційних курсів із проблем фізичного виховання для майбутніх учителів (1789–1847). З 1848 до 1912 р. відбувалася інституціоналізація професійної освіти фахівців фізичного виховання і спорту, пов'язана із заснуванням перших закладів для професійної підготовки педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного спрямування, зокрема інститутів фізичного виховання при університетах.

Історико-генетичний аналіз еволюції системи професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту в Австрії досліджуваної доби дав змогу визначити такі ключові періоди її історичного розвитку:

- 1913–1937 рр. – період нормативно-правового врегулювання системи професійної підготовки педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю в Австрії, пов'язаний із розробленням та ухваленням законодавчої бази освіти, атестації фахівців фізичного виховання і спорту;
- 1938–1945 рр. – період націонал-соціалістичної ідеологізації професійної освіти кадрів із фізичного виховання і спорту в Австрії, пов'язаний із реорганізацією профільних інститутів при університетах відповідно до законодавства Німецького райху в цій сфері;
- 1945–1973 рр. – період денацифікації та відбудови системи професійної освіти фахівців фізичного виховання і спорту в Австрії, пов'язаний із відновленням діяльності інститутів фізичного виховання при університетах;
- 1974–1991 рр. – період структурно-організаційної перебудови системи професійної підготовки педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю в Австрії, пов'язаний з упровадженням ступеневої системи підготовки фахівців фізичного виховання і спорту;
- 1992–2013 рр. – період неперервної модернізації ступеневої системи професійної освіти фахівців фізичного виховання і спорту в Австрії, що передбачає оновлення її складників відповідно до динамічних вимог суспільства, розвитку науки, техніки, спорту, освіти.

3. У результаті аналізу концептуальної бази професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту в Австрії виокремлено низку методологічних підходів до її провадження, поміж них:

- особистісно-орієнтований, що фокусує увагу на унікальності, неповторності майбутнього фахівця фізичного виховання і спорту, творчий пошук різних варіантів особистісного і професійного розвитку, становлення, самовизначення, самореалізація відповідно до індивідуальних здібностей та можливостей;
- культурологічний, що дає змогу розглядати проблеми освіти фахівців крізь призму формування їхньої загальної і професійної культури, зокрема культури життєдіяльності, міжособистісної комунікації, фізичної культури, культури здоров'я, культури педагогічної взаємодії; сприяє розвитку культурно-ціннісної свідомості, формуванню системи особистісних і професійних орієнтирів;
- компетентнісний, що передбачає становлення майбутнього фахівця фізичного виховання і спорту як суб'єкта відповідного виду діяльності, здатного до раціонального застосування знань, умінь, навичок, досвіду у розв'язанні комплексних завдань, проблемних ситуацій у професійній сфері;
- діяльнісний, що забезпечує майбутньому фахівцеві фізичного виховання і спорту позицію активного суб'єкта процесу власного особистісного і професійного становлення, ініціює його активність у розв'язанні реальних практичних проблем, задовольняє духовні, розумові, фізичні потреби через залучення до різноманітних видів діяльності;
- практико-орієнтований, що передбачає формування педагогічної майстерності майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту відповідно до реалій професії через забезпечення умов для усвідомлення суті, значущості і складності роботи з дітьми та молоддю, а також інтелектуальних, фізичних, особистісних якостей, необхідних для успішної професійної самореалізації.

Модернізація австрійської системи професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту саме на таких концептуальних засадах забезпечується цілеспрямованою підтримкою держави, втіленою у сучасній нормативній базі. Чинні правові документи, які визначають норми функціонування освітніх установ, що провадять професійну підготовку педагогічних кадрів із фізичного виховання і спорту, мають рамковий характер та окреслюють загальні стандарти і принципи освітнього процесу. Вони затверджують основні положення діяльності освітніх закладів відповідного типу, їх правовий статус, роль і місце у системі освіти, завдання і напрями діяльності; систему управління, склад керівництва та його вибори, статус і функції різних органів управління; правила і норми організації професійної підготовки висококваліфікованих кадрів, зокрема напрями, спеціальності, цілі навчання, умови освітнього процесу, його планування і терміни, проведення атестації, освітні ступені й кваліфікації випускників тощо. Здійснений аналіз правової бази професійної підготовки педагогічних кадрів із фізичного виховання і спорту в Австрії дає підстави для висновку про виваженість державної політики у цій галузі, конструктивність заходів із стандартизації освіти за цим напрямом і спеціальністю та водночас

ефективність підходів до посилення її варіативності, динамічності, автономії освітніх установ.

4. Здійснене дослідження засвідчує, що професійна підготовка фахівців фізичного виховання і спорту в австрійській системі неперервної освіти є цілісним педагогічним процесом, під час якого відбуваються особистісне становлення, розвиток загальної і професійної культури, формування спеціальних компетентностей. З огляду на синтетичність, інтегративність професійної діяльності фахівця фізичного виховання і спорту метою освіти визначено формування широкої гами різноманітних знань і вмінь, при цьому йдеться не лише про розвиток фізичної, технічної й тактичної підготовленості у різних видах спорту, оволодіння системою загальнопрофесійних і професійно орієнтованих знань, умінь і навичок, а й про всебічний і гармонійний розвиток особистості майбутнього педагога, здатного до самостійної творчої діяльності, аналізу й синтезу важливої інформації і знань із педагогічних, психологічних, природничих, професійно-орієнтованих дисциплін, а також до активної діяльності у різних сферах культурного, соціального та громадського життя.

Для досягнення окресленої мети система неперервної професійної освіти фахівців фізичного виховання і спорту в Австрії побудована як єдине, цілісне освітнє середовище й охоплює всі рівні підготовки за цим напрямом, зокрема середню професійну освіту, вищу професійну освіту, післядипломну підготовку, кожна з яких, реалізуючи специфічні завдання, є підпорядкованою загальною для всієї системи цілям. Окрім єдності й спільності мети, неперервність професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту в Австрії забезпечується наступністю змісту професійної підготовки кадрів цього профілю, широким спектром соціально-гуманітарних, природничо-наукових, загально-професійних і спеціальних дисциплін, що є наскрізними для всіх рівнів освіти на основі логічного ускладнення, розширення та поглиблення інформаційного матеріалу. Ефективність австрійської системи неперервної професійної підготовки педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю пов'язана також з інтенсивним упровадженням сучасних педагогічних підходів до організації навчального процесу, спрямованих на самореалізацію майбутнього фахівця як активного суб'єкта освіти, його особистісне і професійне становлення.

5. Компаративний аналіз систем професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності з дітьми та молоддю в Австрії й Україні виявив низку подібностей та відмінностей у структурно-функціональному, змістово-цільовому, організаційно-методичному планах. Визначено, що організована підготовка педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю в Австрії розпочалася у середині XIX ст., а в Україні – наприкінці XIX ст. Це зумовило прогресивніший поступ австрійської системи порівняно з українською на подальших історичних етапах. Обидві системи формувалися під впливом як позитивних, так і негативних суспільно-політичних, соціально-економічних чинників та морально-етичних цінностей.

Подібними є положення освітньої концепції, кваліфікаційні вимоги, ключові компетентності, комплекси фундаментальних та спеціальних навчальних курсів і дисциплін. Системи підготовки педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю Австрії та України відрізняються програмно-нормативною базою, матеріально-технічним забезпеченням, різними освітніми рівнями, кваліфікаціями, спеціальностями, принципами організації навчальних структур й інституційною мережею.

6. Аналіз австрійського досвіду професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту дав змогу розробити рекомендації щодо його творчого використання в оновленні системи підготовки педагогічних кадрів фізкультурного профілю в Україні на таких рівнях:

- стратегічному (забезпечення тісної співпраці громадськості, науковців, державних структур у справі модернізації теорії і практики підготовки фахівців до педагогічної діяльності з дітьми та молоддю; створення загальної стратегії модернізації української системи професійної підготовки кадрів із фізичного виховання і спорту; розроблення програми конкретних дій і заходів щодо реалізації реформ у сфері педагогічної освіти за фізкультурно-спортивними спеціальностями);
- структурно-організаційному (удосконалення різнорівневої неперервної системи професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту; диверсифікація спеціальностей, освітніх програм; упорядкування інституційної мережі професійної освіти педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю; збалансування всіх компонентів професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту; оновлення навчальних планів і програм відповідно до концептуальних засад та чинних стратегічних нормативних документів);
- методико-технологічному (організація освітнього процесу згідно з сучасними вимогами до професійної компетенції фахівця з фізичного виховання і спорту, сучасними досягненнями педагогічної науки, фізичної культури і спорту; здійснення професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту на основі компетентнісного, особистісно-орієнтованого, культурологічного, діяльнісного, практико-орієнтованого методологічних підходів; переорієнтація на активне, діяльнісне засвоєння загальних, інтегральних і спеціальних знань та оволодіння професійно-орієнтованими вміннями й навичками для успішної самореалізації у педагогічній діяльності з дітьми та молоддю).

Проведене дослідження не вичерпує широкого комплексу практично-значущих завдань системи підготовки фахівців фізичного виховання і спорту.

Актуальні напрями подальшого розроблення окресленої проблеми передбачають розширення географічних рамок та дослідження особливостей організації системи професійної підготовки педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю в інших країнах світу, порівняльний аналіз тенденцій у професійній підготовці фахівців фізичного виховання і спорту у країнах Європи та визначення загальноєвропейських стратегій реформування досліджуваної системи.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ІЗ ТЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ Праці, в яких опубліковано основні наукові результати дисертації

1. Романчук О. В. Підготовка фахівців фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності з дітьми і молоддю в Австрії: теоретико-методологічний аспект : монографія. Львів : Галицька видавнича спілка, 2019. 434 с.
2. Romanchuk O. V. Background and Origins of Professional Training of Physical Education and Sports Teachers in Austria. *Slavonic Pedagogical Studies Journal*. 2019, Vol. 8, iss. 1. P. 1–12.
3. Романчук О. В. Розвиток середньої професійної освіти майбутніх учителів фізичної культури і спорту в Австрії (70-ті роки ХХ століття). *Педагогічні науки*. Херсон, 2019. № 86. С. 71–77.
4. Романчук О. В. Особливості гуманітарно-економічної підготовки майбутніх вчителів фізичного виховання та спорту в середніх професійних школах Австрії. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 15: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*. Київ, 2019. № 5К (113). С. 285–290.
5. Романчук О. Концептуальна база професійної підготовки фахівців з фізичного виховання в Австрії. *Науковий часопис НПУ ім. М. Драгоманова. Серія 15: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*. Київ, 2019. № 5 (112) 19. С. 130–135.
6. Романчук О. В. Нормативна база професійної підготовки фахівців з фізичного виховання в Австрії. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: Педагогіка*. 2019. № 2. URL: https://nadpsu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/07/visnyk_2.pdf
7. Романчук О. В. Професійна підготовка майбутніх вчителів фізичної культури в Австрії в період націонал-соціалізму. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія*. Вінниця, 2019. № 58. С. 178–183.
8. Романчук О. В. Організаційні аспекти професійної підготовки магістрів спеціальності «рух і спорт» в Австрії. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. Суми, 2019. № 5 (89). С. 68–82.
9. Романчук О. В. Особливості загальної педагогічної підготовки бакалаврів фізичного виховання в Австрії. *Інноваційна педагогіка*. Одеса, 2019. Вип. 13, Т. 2. С. 37–41.
10. Романчук О. В., Данилевич М. В. Особливості підготовки бакалаврів з фізичного виховання у Львівському державному університеті фізичної культури (2013 – 2017 роки). *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*. 2019. Vol. VII (80), iss. 198. P. 36–40.
11. Романчук О. В., Данилевич М. В. Термінологія та понятійний апарат системи підготовки фахівців з фізичного виховання та спорту. *Молодь і ринок*. Дрогобич, 2019. № 5 (172). С. 50–56.

12. Романчук О. В., Данилевич М. В. Теоретичні основи формування готовності майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до професійної діяльності. *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві*. Луцьк, 2019. № 1 (45). С. 14–21.
13. Данилевич М. В., Романчук О. В. Ретроспективний аналіз підготовки фахівців з фізичного виховання у Львівському державному університеті фізичної культури. *Інноваційна педагогіка*. Одеса, 2019. Вип. 12, Т. 1. С. 204–209.
14. Данилевич М. В., Романчук О. В. Використання активних методів навчання у професійній підготовці майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота*. Ужгород, 2019. Вип. 1 (44). С. 47–52.
15. Романчук О. В., Проценко У. М. Аналіз основних дефініцій професійної підготовки фахівців із фізичного виховання і спорту. *Інноваційна педагогіка*. Одеса, 2019. Вип. 11. Т. 2. С. 27–31.
16. Романчук О. В., Данилевич М. В. Особливості підготовки бакалаврів фізичного виховання в межах спеціальності 014 середня освіта «фізична культура» у Львівському державному університеті фізичної культури. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 15: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*. Київ, 2019. № 6 (114) 19. С. 74–78.
17. Данилевич М. В., Романчук О. В. Формування готовності майбутніх вчителів фізичної культури до професійної самореалізації в оздоровчій діяльності з позицій сьогодення. *Науковий часопис НПУ ім. М. Драгоманова. Серія 15: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*. Київ, 2019. № 5 (113) 19. С. 47–51.
18. Danylevych M. V., Matviyach O. V., Romanchuk O. V., Kemin V. P. Monitoring the Effectiveness of Professional Training System Designed for Students in Physical Education and Sports. *Slavonic Pedagogical Studies Journal*. 2019. Vol. 8, iss. 1. P. 51–81.
19. Yurko N., Styfanyshyn I., Protsenko U., Romanchuk O. Positive Pedagogy in Physical Education: The Features, Elements and Benefits. *Development of modern technologies and scientific potential of the world : coll. of scientific papers*. London : European Scientific Platform, 2019. Vol. 4. P. 11–14.
20. Данилевич М. В., Романчук О. В., Стефанишин В. М. Ретроспективний аналіз навчальних планів підготовки фахівців з фізичного виховання та спорту на теренах України. *Science Reviewed*. 2018. Vol. 6. P. 36–41.
21. Романчук О. В., Гупало О. С. Використання вбудованого Google-перекладача у професійній іншомовній підготовці майбутніх фахівців з фізичного виховання і спорту. *Молодий вчений*. Дрогобич, 2018. № 3. С. 152–156.
22. Романчук О. В. Особливості професійної підготовки майбутніх учителів спорту і фізичної культури в Австрії в повоєнний період. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки*. Бердянськ : БДПУ, 2018. Вип. 3. С. 275–282.

23. Danylevych M. V., Romanchuk O. V., Hrybovska I. B., Ivanochko V. V. Pedagogical Conditions of Innovative Educational Technologies Introduction into the Professional Training of Future Specialists in the Field of Physical Education and Sport. *Journal of Physical Education and Sport*. 2017. Vol. 17 (3), Art. 171. P. 1113–1119.
24. Романчук О. В. Професійна підготовка фахівців з фізичного виховання дітей і молоді в австрійській історико-педагогічній думці. *Rozwoj i Praktyka. Pedagogika* : monografia pokonferencyjna. Warszawa, 2017. С. 57–63.
25. Романчук О. В. Історичні витоки системи професійної підготовки фахівців з фізичного виховання дітей і молоді в Австрії. *Молодь і ринок*. Дрогобич, 2017. № 12 (155). С. 42–49.
26. Романчук О. В. Організаційні аспекти іншомовної професійно-орієнтованої підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання і спорту в Польщі. *Науковий часопис НПУ ім. М. Драгоманова. Серія 15: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*. Київ, 2017. № 5 К (86). С. 283–286.
27. Protsenko U., Pantiuk T., Romanchuk O., Danylevych M. Improvement features of the Ukrainian physical education system. *Journal of Physical Education and Sport*. 2016. Vol. 16 (1), Art. 19. P. 113–117.
28. Базиляк Н. О., Данилевич М. В., Романчук О. В. Термінологія та понятійний апарат фізичної рекреації. *Молодіжний науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Фізичне виховання і спорт*. Луцьк, 2014. Вип. 16. С. 17–21.

Праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

29. Романчук О. В., Данилевич М. В., Іваночко В. В., Гуцуляк В. Р. Исторические аспекты становления системы профессиональной подготовки специалистов по физическому воспитанию в Украине. *Problemele acmeologice în domeniul culturii fizice* : (proiect instituțional) : Materialele Conferinței Științifice Internaționale, Ediția a 5-a, 6 decembrie 2019, Chișinău, Republica Moldova / col. red.: Olga Aftimiciuc (red. resp.) [et al.]. Chișinău : USEFS, 2019. P. 114–118.
30. Романчук О. В., Данилевич М. В., Гуцуляк В. Р. Критерії сформованості готовності майбутніх фахівців галузі фізичної культури до професійної діяльності. *Економіко-соціальні відносини в галузі фізичної культури та сфері обслуговування* : матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. Львів : ЛДУФК, 2019. С. 69–71.
31. Yurko N. A., Romanchuk O. V., Kutkova O. O., Tyndyk N. A. Conflicts: the Educational Aspects. *Концептуальні шляхи реформування та розвитку педагогічних наук* : матеріали наук.-практ. конф. (м. Миколаїв, 10–11 травня 2019 р.). Херсон : Молодий вчений, 2019. С. 90–95.
32. Yurko N. A., Romanchuk O. V., Styfanyshyn I. M., Protsenko U. M. Physical education: the key aspects of physical literacy. *Wiadomości o postępie naukowym i rzeczywistych badaniach naukowych współczesności* : kolekcja prac naukowych «ΛΟΓΟΣ» z materiałami Międzynarodowej naukowo-

- praktycznej konferencji (Kraków, 17 czerwca 2019 r.). Kraków : Europejska platforma naukowa, 2019. T. 6. P. 22–25.
33. Романчук О., Данилевич М., Проценко У., Стефанишин М. Понятійно-категоріальний апарат освітянського складника підготовки фахівців фізичного виховання і спорту. *Спортивна наука України*. Львів, 2019. № 2 (90). С. 106–114.
34. Yurko N. A., Romanchuk O. V., Protsenko U. M. Developmental Assets in Physical Education. *International Journal of Education and Science*. 2019. Vol. 2, № 2. P. 38.
35. Romanchuk O. V., Danylevych M. V., Hutsulyak V. R. Historical Aspects of Professional Activity of Future Specialists in Physical Education and Sports for Recreational and Health-Promoting Activity. *Using Sports, Culture, and Social Studies as Means to Rediscover Lost Values* : abstract book of 6th International Conference on Science Culture and Sport. Ankara, 2018. P. 307.
36. Romanchuk O. V., Danylevych M. V., Hutsulyak V. R. Historical Review of Future Specialists' in Physical Education and Sports Professional Training for Recreational and Health-Promoting Activity. *Using Sports, Culture, and Social Studies as Means to Rediscover Lost Values* : Proceedings book of 6th International Conference on Science Culture and Sport. Ankara, 2018. P. 575–583.
37. Романчук О. В., Данилевич М. В. Досвід підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту в країнах Європи. *Science progress in European countries: new concepts and modern solutions* : papers of the 3rd International Scientific Conference (November 23, 2018, Stuttgart, Germany). Stuttgart, 2018. P. 165–172.
38. Романчук О. В., Данилевич М. В., Пазичук М. В. Характеристика принципів сучасної системи підготовки фахівців з фізичного виховання та спорту до майбутньої професійної діяльності. *Проблеми активізації рекреаційно-оздоровчої діяльності населення* : матеріали XI Міжнар. наук.-практ. конф. Львів, 2018. С. 305–308.
39. Данилевич М. В., Романчук О. В. Критерії сформованості готовності майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності. *Інноваційні технології в системі підвищення кваліфікації фахівців фізичного виховання і спорту* : тези доповідей V Міжнар. наук.-метод. конф. (12–13 квітня 2018 р., м. Суми). Суми : Сумський державний університет, 2018. С. 105–108.
40. Данилевич М. В., Романчук О. В. Мотиваційно-ціннісний компонент готовності майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до професійної діяльності. *Україна в гуманітарних і соціально-економічних вимірах* : матеріали III Всеукр. наук. конф. (30–31 березня 2018 р.). Дніпро, 2018. Ч. 2. С. 237–239.
41. Романчук О. В., Данилевич М. В. Окремі аспекти підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту в Республіці Польща. *Освіта і наука в умовах глобальних трансформацій* : матеріали Всеукр. наук. конф. (24–25 листопада 2017 року). Дніпро, 2017. С. 240–242.

42. Романчук О. В., Данилевич М. В. Досвід підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту в Німеччині. *Science and Life : Proceedings of Articles of the International Scientific Conference. Czech Republic, Karlovy Vary – Ukraine, Kyiv, 2017. P. 90–95.*
43. Данилевич М. В., Романчук О. В. Готовність майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до роботи в сфері фізичної рекреації. *Проблеми активізації рекреаційно-оздоровчої діяльності населення : матеріали X Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю. Львів, 2016. С. 354–356.*
44. Романчук О. В., Проценко У. М. Формування іншомовної комунікативної компетенції студентів вищих навчальних закладів галузі фізичної культури та спорту. *Filologia, sociologia i kulturoznawstwo. Osiągnięcia naukowe, rozwój, propozycje na rok 2015 (30.12.2015–03.01.2016): zbiór artykułów naukowych. Warszawa : Diamond trading tour, 2015. S. 53–56.*
45. Жданова О. М., Романчук О. В., Матвіяс О. В. Формування освітніх стандартів підготовки фахівців з фізичної рекреації: зарубіжний та вітчизняний досвід. *Проблеми активізації рекреаційно-оздоровчої діяльності населення : матеріали VII Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю. Львів, 2010. С. 339–344.*

Наукові праці, які додатково відображають наукові результати дисертації:

46. Львівський державний університет фізичної культури (1946–2016) : попул. енцикл. / О. В. Романчук та ін. ; упоряд. О. Я. Борис ; за заг. ред. Є. Н. Приступи. Львів : ЛДУФК, 2016. 488 с.
47. Поховання спортсменів на Личаківському кладовищі / О. В. Романчук та ін. ; за заг. ред. Є. Н. Приступи. Львів : Манускрипт, 2015. 64 с.
48. Yurko N. A., Styfanyshyn I. M., Protsenko U. M., Romanchuk O. V. The characteristics of word formation in English track-and-field terminology. *Закарпатські філологічні студії. Ужгород, 2019. Вип. 9, Т. 1. С. 146–150.*
49. Коваль Р., Гупало О., Романчук О. Французька мова для студентів напряму підготовки «фізичне виховання» : навч. посіб. Львів : Галицька Видавнича Спілка, 2017. 144 с.
50. Романчук О. В., Коваль Р. С., Мельник Ю. О., Сухаревська В. В. Історія будівель Львівського державного університету фізичної культури. *Молода спортивна наука України. Львів, 2014. Вип. 18, Т. 4. С. 126–131.*
51. Романчук О. В., Коваль Р. С., Якимів К. В. Спортивна епонімія. *Молода спортивна наука України. Львів, 2013. Вип. 17, Т. 2. С. 191–196.*
52. Романчук О. В., Коваль Р. С. Історія спортивної лексикографії. *Молода спортивна наука України. Львів, 2012. Вип. 16, Т. 1. С. 271–276.*
53. Romanchuk O., Koval O., Koval R., Matvias O., Chekhovska L. Ivan Boberskyu's life and work. *Молода спортивна наука України. Львів, 2012. Вип. 16, Т. 4. С. 124–130.*
54. Англійська мова : навч. посіб. для студентів напряму підготовки «фізичне виховання» / за ред. О. В. Романчук. Вид. 2-ге, випр. та допов. Львів : Норма, 2012. 68 с.

55. Romanchuk O. V., Koval O. P., Koval R. S., Matvijas O. V. Brief history and main principles of Ukrainian martial arts. *Молода спортивна наука України*. Львів, 2011. Вип. 15, Т. 1. С. 275–279.
56. Англійська мова: ігрові види спорту : навч. посіб. для студ. III курсу за напрямом підготовки «фізичне виховання», «спорт» / О. В. Романчук та ін. Львів : Норма, 2011. 101 с.
57. Романчук О., Литвин А., Матвіяс О., Проценко У., Стифанишин І. Професійно спрямована система навчання англійської мови студентів вишів у галузі фізичної культури та спорту з використанням теоретико-прикладних аспектів спортивного термінознавства. *Науково-педагогічні проблеми фізичної культури*. Київ, 2010. Вип. 8. С. 33–37.
58. Англійська мова : контрольні роботи для студ. спец. «Фіз. виховання», «Олімп. та проф. спорт» заоч. форми навчання : [навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.] / за ред. О. В. Боровської. Львів : Норма, 2009. 174 с.
59. Боровська О. В., Коваль О. П. Термінологія настільного тенісу: зародження й функціонування. *Проблеми української термінології* : зб. наук. праць XX Міжнар. наук. конф. Львів, 2008. № 620. С. 169–171.
60. Боровська О. В., Дмитрів У. М., Стифанишин І. М. Проблеми перекладу спортивної термінології. *Молода спортивна наука України*. Львів, 2008. Вип. 12, Т. 1. С. 51–55.
61. Боровська О. В., Матвіяс О. В., Юрко Н. А. English lingua franca як засіб професійно орієнтованої комунікації студентів вищих навчальних закладів фізкультурного профілю. *Людина. Комп'ютер. Комунікація*. Львів, 2008. С. 101–102.
62. Проценко У. М., Романчук О. В. Навчальний посібник з англійської мови для студентів I курсу факультетів фізичного виховання та спорту. Львів : Норма, 2008. 68 с.
63. Навчальний посібник з англійської мови для студентів II курсу факультетів фізичного виховання та спорту / О. В. Боровська та ін. Львів : Норма, 2008. 56 с.
64. Боровська О. В., Бубела О. Ю. До проблеми уніфікації та стандартизації української термінології галузі фізичної культури та спорту. *Сучасні проблеми розвитку теорії та методики гімнастики* : зб. матеріалів. Львів : Українські технології, 2007. С. 10–13.
65. Боровська О. В., Калюжна О. М. Термінологія спорту на сторінках українських Інтернет-видань. *Молода спортивна наука України*. Львів, 2007. Вип. 11, Т. 5. С. 241.
66. Боровська О., Дмитрів У., Матвіяс О. Організація та забезпечення професійно спрямованої системи навчання іноземної мови. *Сучасні проблеми розвитку теорії та методики спортивних ігор* : матеріали V Всеукр. наук.-практ. конф. Львів, 2007. С. 17–19.
67. Боровська О. В., Дмитрів У. М., Стифанишин І. М. Термінологічна система спорту в англійській та українській мовах. *Сучасні проблеми розвитку теорії та методики спортивних ігор* : матеріали V Всеукр. наук.-практ. конф. Львів, 2007. С. 15–17.

68. Боровська О. В., Матвіяс О. В., Юрко Н. А. Сленг у терміносистемі ігрових видів спорту (на прикладі сучасної англійської мови). *Сучасні проблеми розвитку теорії та методики спортивних ігор* : матеріали V Всеукр. наук.-практ. конф. Львів, 2007. С. 19–21.
69. Боровська О. В., Дмитрів У. М., Матвіяс О. В. Формування та розвиток гімнастичної термінології в Галичині (кінець XIX – початок XX століття). *Сучасні проблеми розвитку теорії і методики гімнастики* : зб. наук. ст. Львів, 2006. Вип. 7. С. 59–62.
70. Matviyas O. V., Borovska O. V. Teaching Sporting Collocations for professional practice. *Молода спортивна наука України*. Львів, 2006. Вип. 10, Т. 2. С. 470–473.
71. Боровська О., Легка М., Матвіяс О. Англійська мова для спеціальності «Фізичне виховання» : навч. посіб. для асп. та магістрантів. Львів : Українські технології, 2006. 96 с.
72. Боровська О. В., Дмитрів У. М. Навчальний посібник з англійської мови для студентів другого курсу факультету фізичного виховання та спорту. Львів : Українські технології, 2006. 80 с.
73. Боровська О. В., Дмитрів У. М. Посібник з англійської мови для студентів першого курсу факультету фізичного виховання та факультету спорту. Львів : Українські технології, 2006. 72 с.

АНОТАЦІЇ

Романчук О. В. Теоретико-методологічні основи підготовки фахівців фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності з дітьми і молоддю в Австрії (XX – поч. XXI ст.). – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук зі спеціальності 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки. – Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, Дрогобич, 2020.

Дисертацію присвячено дослідженню теоретичних та методологічних основ підготовки фахівців фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності з дітьми і молоддю в Австрії (XX – поч. XXI ст.).

Мета дослідження полягає в аналізі теоретичних і методологічних засад професійної підготовки фахівців фізичного виховання та спорту до педагогічної діяльності з дітьми і молоддю в Австрії впродовж XX – початку XXI століття для виокремлення прогресивних ідей та запровадження їх у вітчизняний освітній простір.

Здійснено системний аналіз теорії і практики професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту в Австрії. З'ясовано ключові тенденції розвитку системи професійної підготовки кадрового забезпечення сфери фізичного виховання дітей і молоді Австрії протягом XX – початку XXI століття. Виявлено характерні ознаки сучасної австрійської системи професійної освіти фахівців фізичного виховання і спорту, висвітлено її нормативно-правові, структурно-організаційні, змістові, методологічні основи. Було визначено основні досягнення Австрії у сфері за-

безпечення якісної підготовки фахівців фізичного виховання та спорту до педагогічної діяльності з дітьми і молоддю й обґрунтовано доцільність їх застосування в українському освітньому просторі. Уведено до наукового обігу нові дані і матеріали, джерела та документи (законодавчо-нормативні акти Австрії щодо фізичного виховання дітей та молоді, професійної підготовки педагогічних кадрів у сфері фізичної виховання і спорту, навчальні плани і програми відповідних закладів освіти Австрії).

Ключові слова: педагогічна діяльність, підготовка фахівців, фізичне виховання і спорт, методологія.

Романчук О. В. Теоретико-методологические основы подготовки специалистов по физическому воспитанию и спорту к педагогической деятельности с детьми и молодежью в Австрии (XX– нач. XXI в.). – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени доктора педагогических наук по специальности 13.00.01 – общая педагогика и история педагогики. – Дрогобычский государственный педагогический университет имени Ивана Франко, Дрогобыч, 2020.

Диссертация посвящена исследованию теоретических и методологических основ подготовки специалистов по физическому воспитанию и спорту к педагогической деятельности с детьми и молодежью в Австрии (XX – нач. XXI в.).

Цель исследования заключается в анализе теоретических и методологических засад профессиональной подготовки специалистов по физическому воспитанию и спорту к педагогической деятельности с детьми и молодежью в Австрии в течение XX – начала XXI века для выделения прогрессивных идей и их внедрения в отечественную образовательную среду.

Осуществлен системный анализ теории и практики профессиональной подготовки будущих учителей физического воспитания и спорта в Австрии. Выявлены ключевые тенденции развития системы профессиональной подготовки кадрового обеспечения сферы физического воспитания детей и молодежи Австрии в течение XX – начала XXI века. Выявлены характерные признаки современной австрийской системы профессионального образования специалистов по физическому воспитанию, освещены ее нормативно-правовые, структурно-организационные, содержательные, методологические основы.

Определены основные достижения Австрии в сфере обеспечения качественной подготовки специалистов по физическому воспитанию и спорту к педагогической деятельности с детьми и молодежью и обоснована целесообразность их применения в украинской образовательной среде. Введены в научный оборот новые данные и материалы, источники и документы (законодательно-нормативные акты Австрии по физическому воспитанию детей и молодежи, профессиональной подготовке педагогических кадров в сфере физического воспитания и спорта, учебные планы и программы соответствующих учебных заведений Австрии).

Ключевые слова: педагогическая деятельность, подготовка специалистов, физическое воспитание и спорт, методологія.

Romanchuk O. V. Theoretical and methodological foundations of training specialists in physical education and sports for pedagogical activities with children and youth in Austria (20th – the early 21st c.). – Manuscript.

Thesis for obtaining the scientific degree of Doctor in Pedagogical Science in speciality 13.00.01 – General Pedagogy and History of Pedagogy. – Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, Drohobych, 2020.

The focus of the thesis research is upon the theoretical and methodological foundations of training the specialists in physical education and sports for pedagogical activities with children and youth in Austria (the 20th – early 21st c.).

The research is aimed at analysing the theory and methodology of training the specialists in physical education and sports for pedagogical activities with children and youth in Austria during the 20th – early 21st c. for outlining the progressive ideas and implementing them in the national education environment.

The scientific novelty and theoretical significance of the study are as follows. The system analysis has been conducted in the theory and practice of training the prospective teachers of physical education and sports in Austria. The main tendencies have been defined in developing the training system of personnel provision in the field of physical education for children and youth in Austria during the 20th – early 21st c. The peculiarities have been identified in the modern Austrian system of professional education for the specialists in physical education and sport, and its legislative and regulatory, structural and organizational, content and methodological bases have been clarified. The main achievements of Austria have been identified in providing high quality training for specialists in physical education and sports for pedagogical activities with children and youth, and the rationale for their use in the educational environment of Ukraine has been substantiated. The scientific use of new data sources and documents has been introduced (Austrian legislation and regulations on physical education of the younger generations and professional training of pedagogical staff in physical education and sports, curricula and programs of Austrian higher educational institutions in the field, etc.).

The practical significance of the thesis is that it significantly expands understanding the peculiarities of functioning and reforming in the Austrian system of professional education for pedagogical staff in physical education and sports. Its materials and guidelines allow for improving the structure, content and organization of the professional training in the relevant areas and specialties in Ukraine using the Austrian experience.

The results of the study can be used for improving the content, organization and methods of educational process, and updating the curricula and programs of the Ukrainian institutions providing the professional training in the field of sports and education for children and youth.

The thesis materials can be applied in further research of the theory and practice development of professional training for pedagogical staff in physical education and sports in Ukraine and abroad, and in scientific research of the theory and history of pedagogy, comparative pedagogy, etc.

Keywords: pedagogical activities, specialists training, physical education and sports, methodology.

Підписано до друку 14.08.2020 р. Формат 60 × 90 / 16.
Гарнітура Times New Roman. Папір офсетний.
Обл.-вид. арк. 1,9. Друк цифровий.
Наклад 100 прим. Зам. № 2706.

Друк: ТзОВ «Компанія „Манускрипт“»
вул. Руська, 16/3, м. Львів, 79008,
тел./факс: (032) 235-52-20

